

EUROPSKA KOMISIJA

Izvršna agencija za mala i srednja poduzeća/Glavna uprava za okoliš

Odjel B3 za program LIFE i Okvirni program za konkurentnost i inovacije (CIP) – Ekološke inovacije

EUROPSKA KOMISIJA

GLAVNA UPRAVA

ZA OKOLIŠ/KLIMATSKE AKTIVNOSTI

Uprava [broj – naziv uprave]

[naziv odjela]

UGOVOR O DODJELI BESPOVRATNIH SREDSTAVA¹

BROJ UGOVORA – [LIFEXX XXX/XX/XXXXXX - POKRATA]

Ovaj Ugovor („Ugovor“) sklapa se između sljedećih stranaka:

s jedne strane,

Europska unija („Unija“), koju predstavlja Europska komisija/Izvršna agencija za mala i srednja poduzeća (dalje u tekstu: „Komisija/Agencija“) koja djeluje u skladu s ovlastima dodijeljenima od strane Europske komisije, za potrebe potpisivanja ovog Ugovora zastupana po [ime voditelja odjela], voditelju Odjela,

i,

s druge strane,

1. „korisnik koordinator“

[puni službeni naziv] [POKRATA]

[službeni pravni status ili oblik]

[službeni broj upisa u registar]

[puna službena adresa]

[PDV broj],

za potrebe potpisivanja ovog Ugovora zastupan po [funkcija, ime i prezime],

i sljedeći pridruženi korisnici:

¹ U okviru Uredbe (EZ) br. 1293/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2013. o uspostavi Programa za okoliš i klimatske aktivnosti (LIFE) te stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 614/2007, SL L 347 od 20. prosinca 2013., str. 185 (dalje u tekstu „Uredba o programu LIFE“), i Provedbene odluke Komisije 2018/210 od 12. veljače 2018. o donošenju Višegodišnjeg programa rada za program LIFE za razdoblje 2018.–2020., SL L39 od 13. veljače 2018.

2. [puni službeni naziv – s poslovnim nastanom u [država]]
3. [puni službeni naziv – s poslovnim nastanom u [država]]

[isto za svakog korisnika],

za potrebe potpisivanja ovog Ugovora propisno zastupani po korisniku koordinatoru na temelju ovlaštenja iz obrasca [obrazaca] A4 u Prilogu II.

Ako nije navedeno drugačije, upućivanje na „korisnika“ i „korisnike“ uključuje korisnika koordinatora.

Prethodno navedene stranke

USUGLASILE SU

Posebne uvjete („Posebni uvjeti“) i sljedeće Priloge:

- Prilog I. Opći uvjeti (dalje u tekstu „Opći uvjeti“)
- Prilog II. Opis projekta
- Prilog III. Predviđeni proračun projekta: obrasci R1, R2 i svi obrasci F u Prilogu II.
- Prilog IV. Ovlaštenje [ovlaštenja] na obrascu A4 iz Priloga II. koje [koja] je [su] korisnik [korisnici] dao [dali] korisniku koordinatoru
- Prilog V. Predložak tehničkog izvještaja: primjenjivi predlošci dostupni su na: <https://ec.europa.eu/easme/en/life> ([manage your project](#))
- Prilog VI. Predložak financijskog izvještaja: primjenjivi predlošci financijskih izvještaja na <https://ec.europa.eu/easme/en/life> ([manage your project](#))
- Prilog VII. Predložak opisa posla za potvrdu o financijskim izvještajima dostupan je na <https://ec.europa.eu/easme/en/life> ([manage your project](#))
- Prilog VIII. Predložak opisa posla za potvrdu o usklađenosti praksi troškovnog računovodstva: nije primjenjivo
- Prilog IX. Predložak opisa posla za izvještaj o operativnim provjerama: nije primjenjivo
- Prilog X. Financijske i administrativne smjernice: <https://ec.europa.eu/easme/en/life> ([manage your project](#))
- Prilog XI. Smjernice za podnositelje zahtjeva: <https://ec.europa.eu/easme/en/life>
- Prilog XII. Tablica s jediničnim troškovima volonterskog rada po zemljama

koji čine sastavni dio Ugovora.

Odredbe iz Posebnih uvjeta Ugovora imaju prednost nad priložima Ugovoru.

Odredbe iz Priloga I. *Opći uvjeti* imaju prednost pred ostalim priložima.

POSEBNI UVJETI

SADRŽAJ

Članak I.1. – Predmet ugovora.....	6
Članak I.2. – Stupanje na snagu i razdoblje provedbe ugovora	6
Članak I.3. – Najviši iznos i oblik bespovratnih sredstava	6
I.4.1. Izvještavanje i izvještajna razdoblja	7
I.4.2. Zahtjevi za daljnja plaćanja predujmova i popratna dokumentacija.....	7
I.4.3. Zahtjev[i] za međuplaćanje[a] i popratna dokumentacija	7
I.4.4. Zahtjev za plaćanje preostalog iznosa i popratna dokumentacija.....	8
I.4.5. Informacije o kumulativnim nastalim troškovima.....	9
I.4.6. Valuta zahtjeva za plaćanje i finansijskih izvještaja te pretvaranje u EUR..	9
I.4.7. Jezik zahtjeva za plaćanje, tehničkih izvještaja i finansijskih izvještaja	9
I.4.8. Plaćanja koja se izvršavaju	10
I.4.9. Predujmovi.....	10
I.4.10. Međuplaćanje[a]	11
I.4.11. Plaćanje preostalog iznosa	11
I.4.12. Obavijest o plativim iznosima	12
I.4.13. Zatezne kamate	12
I.4.14. Valuta plaćanja	12
I.4.15. Datum plaćanja	13
I.4.16. Troškovi prijenosa sredstava prilikom plaćanja	13
I.4.17. Plaćanja korisniku koordinatore	13
Članak I.5. – Bankovni račun za plaćanja	13
Članak I.6. – Voditelj obrade podataka, podaci za komunikaciju između stranaka	13

I.6.1. Voditelj obrade podataka.....	13
I.6.3. Kontakt podaci za komunikaciju s korisnicima.....	14
I.6.4. Kontakt podaci za komunikaciju s korisnicima nakon plaćanja preostalog iznosa	14
Članak I.7. – Subjekti povezani s korisnicima	14
Članak I.8. – Međunarodne organizacije kao korisnici	14
I.8.1. Mjerodavno pravo.....	15
I.8.2. Rješavanje sporova – arbitraža	15
I.8.3. Potvrde o financijskim izvještajima.....	16
I.8.4. Provjere i revizije.....	16
I.8.5. Povlastice i imuniteti	16
Članak I.9 – Provjere i revizije	16
Članak I.10. – Rješavanje sporova s korisnicima izvan EU-a	17
Članak I.11. – Posebne odredbe o financijskoj odgovornosti za povrate	17
Članak I.12. – Obveza sklapanja internog ugovora o suradnji	17
Članak I.13 – Prihvatljivost troškova trajnih dobara	18
Članak I.14. – Dodatne odredbe o korištenju rezultata, uključujući prava intelektualnog i industrijskog vlasništva	18
Članak I.15. – Neprimjenjivost načela neprofitnosti	19
Članak I.16 – Prihvatljivost volonterskog rada	19

ČLANAK I.1. – PREDMET UGOVORA

Agencija/Komisija je odlučila dodijeliti bespovratna sredstva za *projekt* pod nazivom [umetnite naziv projekta masnim slovima], kako je opisan u Prilogu II., u skladu s uvjetima koji su navedeni u Posebnim uvjetima, Općim uvjetima i ostalim priložima Ugovoru.

Potpisivanjem Ugovora korisnici prihvaćaju bespovratna sredstva i pristaju provesti projekt djelujući pritom na vlastitu odgovornost.

ČLANAK I.2. – STUPANJE NA SNAGU I RAZDOBLJE PROVEDBE UGOVORA

I.2.1. Ugovor stupa na snagu na dan kada ga potpiše posljednja stranka.

I.2.2. Projekt traje od [umetnite datum masnim slovima] („datum početka“) do [umetnite datum masnim slovima] („datum završetka“).

ČLANAK I.3. – NAJVIŠI IZNOS I OBLIK BESPOVRATNIH SREDSTAVA

I.3.1. Najviši iznos bespovratnih sredstava koji se može dodijeliti je [upišite iznos] EUR.

I.3.2. Bespovratna sredstva dodjeljuju se u obliku kako slijedi:

(a) nadoknada [...] % prihvatljivih troškova projekta („nadoknada prihvatljivih troškova“), koji se procjenjuju na [...] EUR i koji su:

(i) stvarno nastali („nadoknada stvarno nastalih troškova“), i to za sljedeće kategorije troškova za svakog korisnika i povezane subjekte: troškovi osoblja; putni troškovi, troškovi smještaja i prehrane; troškovi podugovaranja (dalje u tekstu također „troškovi vanjske pomoći“); troškovi trajnih dobara: troškovi amortizacije infrastrukture i opreme, troškovi prototipa; troškovi kupnje ili dugoročnog zakupa zemljišta/jednokratnih naknada za prava korištenja zemljišta; troškovi potrošne robe, ostali troškovi (tj. troškovi koji proizlaze iz Ugovora, pristojbe, porezi i davanja)

(ii) nadoknada jediničnih troškova prijavljenih na temelju iznosa kako je to navedeno u Prilogu XII. („nadoknada jediničnih troškova“) za troškove volontera u okviru troškova osoblja za svakog korisnika i povezane subjekte

(iii) nadoknada jednokratnih troškova: nije primjenjivo

(iv) prijavljeni na temelju paušalnog iznosa: režijski troškovi iz Priloga III. kao fiksni postotak prihvatljivih izravnih troškova, osim troškova kupnje zemljišta/dugoročnog zakupa zemljišta/jednokratnih naknada za prava korištenja zemljišta („nadoknada fiksnih troškova“) za svakog korisnika i povezane subjekte

(v) nadoknada troškova prijavljenih na temelju korisnikovih uobičajenih praksi troškovnog računovodstva: nije primjenjivo

(b) jedinični doprinos: nije primjenjivo

(c) jednokratni doprinos: nije primjenjivo

(d) *paušalni doprinos: nije primjenjivo*

ČLANAK I.4. – IZVJEŠTAVANJE – ZAHTJEVI ZA PLAĆANJE I POPRATNI DOKUMENTI – PLAĆANJA I NAČINI PLAĆANJA

I.4.1. Izvještavanje i izvještajna razdoblja

- (a) Raspored izvještavanja o projektu naveden je u Prilogu II.
- (b) Između podnošenja uzastopnih izvještaja ne smije proći više od 18 mjeseci: nije primjenjivo.
- (c) Svi izvještaji moraju sadržavati informacije koje su Agenciji/Komisiji potrebne kako bi mogla ocijeniti stanje u pogledu provedbe projekta, usklađenost s planom rada i financijski status projekta te procijeniti jesu li ciljevi projekta ostvareni ili se još uvijek mogu ostvariti.
- (d) Oblik i sadržaj izvještaja moraju biti u skladu sa smjernicama Agencije/Komisije kako je to navedeno na [https://ec.europa.eu/easme/en/life \(manage your project\)](https://ec.europa.eu/easme/en/life (manage your project))
- (e) Svi izvještaji istodobno se podnose Agenciji/Komisiji i vanjskom timu za praćenje koji je odredila Agencija/Komisija.

Tehnički izvještaji, uključujući priloge, podnose se isključivo u elektroničkom obliku.

Financijski izvještaji podnose se u papirnatom i elektroničkom obliku.

- (f) Elektronički alati koji uključuju prostorne podatke i koji su proizvedeni u okviru projekta iz programa LIFE moraju biti u skladu su s Uredbom Komisije (EU) br. 1253/2013 od 21. listopada 2013. o izmjeni Uredbe (EU) br. 1089/2010 o provedbi Direktive 2007/2/EZ o uspostavljanju infrastrukture za prostorne informacije u Europskoj uniji (INSPIRE).

I.4.2. Zahtjevi za daljnja plaćanja predujmova i popratna dokumentacija

Korisnik koordinator mora podnijeti zahtjev za daljnja plaćanja predujmova u skladu s rasporedom izvještavanja na sredini razdoblja iz Priloga II.

Zahtjevu se prilaže sljedeća dokumentacija:

- (a) izvještaj o napretku provedbe projekta („tehnički izvještaj o napretku“);
- (b) izjava o iznosu prethodnog obroka predujma koji je iskorišten za pokrivanje troškova projekta („izjava o korištenju prethodnog obroka predujma“). Izjava se sastavlja u skladu s Prilogom VI[.][; i
- (c) **financijsko jamstvo.**]

I.4.3. Zahtjev[i] za međuplaćanje[a] i popratna dokumentacija

Nije primjenjivo.

I.4.4. Zahtjev za plaćanje preostalog iznosa i popratna dokumentacija

Korisnik koordinator mora podnijeti zahtjev za plaćanje preostalog iznosa u skladu s rasporedom izvještavanja iz Priloga II., najkasnije u roku od 90 kalendarskih dana od datuma završetka projekta.

Zahtjevu se prilaže sljedeća dokumentacija:

- (a) završni izvještaj o provedbi projekta („završni tehnički izvještaj“) sastavljen u skladu s Prilogom V., koji sadržava:
 - (i) informacije potrebne za pravdanje prijavljenih prihvatljivih troškova ili traženog doprinosa na temelju jediničnih troškova i jednokratnih iznosa (ako se bespovratna sredstva dodjeljuju u obliku naknade jediničnih troškova ili jednokratnih iznosa odnosno u obliku jediničnog ili jednokratnog doprinosa u skladu s člankom I.3.2. točkom (a) podtočkama (ii) i (iii), točkama (b) ili (c);
 - (ii) informacije o podugovaranju iz članka II.11.1. točke (d);
- (b) završni financijski izvještaj („završni financijski izvještaj“). Mora sadržavati konsolidirani izvještaj i raščlambu iznosa koje potražuje svaki korisnik i njegovi povezani subjekti.

Završni financijski izvještaj sastavlja se u skladu sa strukturom predviđenog proračuna utvrđenog u Prilogu III. i u skladu s Prilogom VI.;

- (c) sažeti financijski izvještaj („sažeti financijski izvještaj“).

Ovaj izvještaj mora sadržavati konsolidirani financijski izvještaj i raščlambu iznosa koje je prijavio ili zatražio svaki korisnik i njegovi povezani subjekti, u kojem su zbrojeni ranije podneseni financijski izvještaji i u kojem se navodi prihod ostvaren projektom iz članka II.25.3. za svakog korisnika i njegove povezane subjekte, osim neprofitnih organizacija, primici navedeni u članku II.25.3. za svakog korisnika i njegove povezane subjekte.

Sažeti financijski izvještaj sastavlja se u skladu s Prilogom VI.;

- (d) potvrda o financijskim izvještajima i odnosnim računima („potvrda o financijskim izvještajima“) za svakog korisnika i svaki povezani subjekt ako:
 - (i) kumulativni iznos plaćanja što ga korisnik zahtijeva kao nadoknadu stvarno nastalih troškova kako je navedeno u članku I.3.2. točki (a) podtočki (i) (i za koji potvrda još nije dostavljena) iznosi 325,000 EUR ili više;
 - (ii) najviši iznos bespovratnih sredstava naveden za tog korisnika i njegove povezane subjekte u predviđenom proračunu kao nadoknada stvarno nastalih troškova iznosi EUR 750,000 ili više.

Potvrdu izrađuje ovlašteni revizor ili, u slučaju javnih tijela, nadležan i nezavisan javni službenik, i to u skladu s Prilogom VII.

Potvrdom se potvrđuje da su troškovi prijavljeni u završnom financijskom izvještaju korisnika ili njegovih povezanih subjekata za kategorije troškova koji se nadoknađuju u skladu s člankom I.3.2. točkom (a) podtočkom (i) stvarni, točno zabilježeni i prihvatljivi u skladu s Ugovorom.

Uz to, potvrdom se potvrđuje da su za korisnike i povezane subjekte, osim neprofitnih organizacija, prijavljeni svi prihodi ostvareni *projektom* spomenuti u članku II.25.3.

Korisnik koordinator mora potvrditi da su informacije dostavljene u zahtjevu za plaćanje preostalog iznosa potpune, pouzdane i istinite.

Korisnik koordinator također mora potvrditi da se nastali troškovi mogu smatrati prihvatljivima u skladu s Ugovorom i da je zahtjev za plaćanje potkrijepljen odgovarajućim popratnim dokumentima koji se mogu izraditi u okviru provjera ili revizija opisanih u članku II.27.

Uz navedeno, korisnik koordinator mora potvrditi da su za svakog korisnika i povezane subjekte, osim neprofitnih organizacija, prijavljeni svi primici iz članka II.25.3.

I.4.5. Informacije o kumulativnim nastalim troškovima

Ako je najviši doprinos naveden u članku I.3.1. veći od 5,000,000 EUR:

Uz prethodno navedene zahtjeve u pogledu izvještavanja, korisnik koordinator mora do 30. studenoga svake godine izvijestiti Agenciju/Komisiju o kumulativnim troškovima koji su nastali za korisnike od *datuma početka*.

Te informacije potrebne su Agenciji/Komisiji u računovodstvene svrhe i ne smiju se koristiti za utvrđivanje konačnog iznosa bespovratnih sredstava.

I.4.6. Valuta zahtjeva za plaćanje i financijskih izvještaja te pretvaranje u EUR

Zahtjevi za plaćanje i financijski izvještaji iskazuju se u eurima.

Korisnici i povezani subjekti koji račune glavne knjige vode u valuti koja nije euro moraju pretvoriti troškove nastale u drugoj valuti iz te evidencije u eure prema mjesečnoj računovodstvenoj stopi koju Komisija određuje i objavljuje na svojim internetskim stranicama (http://ec.europa.eu/budget/contracts_grants/info_contracts/infoeuro/infoeuro_en.cfm) koja je primjenjiva na dan nastanka troška, ili pak

prema mjesečnoj računovodstvenoj stopi koju Komisija određuje i objavljuje na svojim internetskim stranicama

(http://ec.europa.eu/budget/contracts_grants/info_contracts/infoeuro/infoeuro_en.cfm)

koja je primjenjiva prvog radnog dana u mjesecu nakon razdoblja obuhvaćenog predmetnim financijskim izvještajem.

Korisnici i povezani subjekti koji račune glavne knjige vode u valuti koja nije euro moraju pretvoriti troškove nastale u drugoj valuti u eure u skladu sa svojim uobičajenim računovodstvenim praksama.

I.4.7. Jezik zahtjeva za plaćanje, tehničkih izvještaja i financijskih izvještaja

Svi zahtjevi za plaćanje, tehnički izvještaji i financijski izvještaji podnose se na engleskom jeziku, osim tehničkih priloga i popratne dokumentacije koji se mogu predati na nekom od službenih jezika Unije.

I.4.8. Plaćanja koja se izvršavaju

Agencija/Komisija mora izvršiti sljedeća plaćanja korisniku koordinatoru:

- plaćanje [jednog] [prvog] predujma;
- plaćanje [daljnjeg] [daljnjih] predujma [predujmova] na temelju zahtjeva za plaćanje daljnjeg [daljnjih] predujma [predujmova] iz članka I.4.2.;
- jedno plaćanje preostalog iznosa na temelju zahtjeva za plaćanje preostalog iznosa iz članka I.4.4.

I.4.9. Predujmovi

Svrha predujma je osigurati likvidna sredstva za korisnika. Predujam ostaje vlasništvo Unije sve dok se ne poravna s iznosom plaćanja tijekom provedbe ili, ako se iznos predujma ne poravna s iznosom izvršenih plaćanja tijekom provedbe, sve dok se ne izvrši plaćanje preostalog iznosa.

[U slučaju plaćanja jednog predujma za projekte u trajanju od 24 mjeseca ili manje kod kojih doprinos Unije iznosi 300,000 EUR ili manje]: Agencija/Komisija mora korisniku koordinatoru isplatiti predujam u iznosu od [umetnite iznos]² EUR u roku od 30 kalendarskih dana od [datuma stupanja Ugovora na snagu] [ili dana kada Agencija/Komisija primi financijsko jamstvo u iznosu od [umetnite iznos] EUR, ovisno o tome koji je od tih datuma kasniji], osim u slučajevima kada se primjenjuje članak II.24.1.]

[U slučaju plaćanja predujma u više navrata]: Agencija/Komisija mora korisniku koordinatoru isplatiti prvi predujam u iznosu od [umetnite iznos]³ EUR u roku od 30 kalendarskih dana od [datuma stupanja Ugovora na snagu] [ili dana kada Agencija/Komisija primi financijsko jamstvo u iznosu od [umetnite iznos] EUR, ovisno o tome koji je od tih datuma kasniji], osim u slučajevima kada se primjenjuje članak II.24.1.]

Agencija/Komisija mora korisniku koordinatoru isplatiti drugi predujam⁴ u iznosu od [umetnite iznos] EUR u roku od 60 kalendarskih dana od dana kada Agencija/Komisija primi zahtjev za drugom isplatom predujma iz članka I.4.2., pod uvjetom da je iskorišteno najmanje 100 % prethodnog obroka predujma isplaćenog za pokrivanje troškova projekta [ili od dana kada Agencija/Komisija primi financijsko jamstvo u iznosu od [umetnite iznos] EUR, ovisno o tome koji je od tih datuma kasniji], osim u slučajevima kada se primjenjuje članak II.24.1. ili članak II.24.2.

² 70 % doprinosa Unije

³ Ako se podnosi jedan izvještaj na sredini razdoblja: 40 % kao 1. predujam, 40 % kao 2. predujam; ako se podnose dva izvještaja na sredini razdoblja: 40 % kao 1. predujam, po 20 % kao 2. i 3. predujam. Dužnosnik za ovjeravanje može dodatno podijeliti predujam na manje iznose u slučaju da nije moguće dostaviti predviđeno financijsko jamstvo u predviđenom iznosu (tj. u iznosu navedenog predujma).

⁴ Za projekte s trajanjem duljim od 24 mjeseca ili kada doprinos Unije premašuje 300,000 EUR

[Agencija/Komisija mora korisniku koordinatoru isplatiti treći predujam⁵ u iznosu od [umetnite iznos] EUR u roku od 60 kalendarskih dana od dana kada Agencija/Komisija primi zahtjev za trećom isplatom predujma iz članka I.4.2., pod uvjetom da je iskorišteno najmanje 100 % prethodnog obroka predujma isplaćenog za pokrivanje troškova projekta [ili od dana kada Agencija/Komisija primi financijsko jamstvo u iznosu od [umetnite iznos] EUR, ovisno o tome koji je od tih datuma kasniji], osim u slučajevima kada se primjenjuje članak II.24.1. ili II.24.2.]

[Financijsko jamstvo mora udovoljavati sljedećim uvjetima:

- (a) izdaje ga banka ili odobrena financijska institucija ili, ako to korisnik koordinator zatraži te ako to Agencija/Komisija odobri, treća strana;
- (a) jamac odgovara kao jamac na prvi poziv i ne zahtijeva od Agencije/Komisije da prva poduzme mjere protiv glavnog dužnika (tj. predmetnog korisnika); i
- (a) izričito ostaje na snazi sve dok se iznos predujma ne poravna s iznosom plaćanja tijekom provedbe ili iznosom plaćanja preostalog iznosa od strane Agencije/Komisije. U slučaju plaćanja preostalog iznosa u obliku povrata, financijsko jamstvo mora ostati na snazi tri mjeseca nakon što korisnik primi obavijest o terećenju. Agencija/Komisija mora vratiti neiskorišteno jamstvo u mjesecu koji slijedi nakon isteka navedenog roka.]

I.4.10. Meduplaćanje[a]

[Nije primjenjivo]

I.4.11. Plaćanje preostalog iznosa

Plaćanjem preostalog iznosa nadoknađuje se ili pokriva preostali dio prihvatljivih troškova koji nastanu za korisnike pri provedbi *projekta*.

Ako je ukupni iznos prethodnih plaćanja veći od konačnog iznosa bespovratnih sredstava utvrđenog u skladu s člankom II.25., plaćanje preostalog iznosa bit će u obliku povrata kako je to predviđeno člankom II.26.

Ako je ukupni iznos prethodnih plaćanja manji od konačnog iznosa bespovratnih sredstava utvrđenog u skladu s člankom II.25., Agencija/Komisija mora platiti preostali iznos u roku od 90 kalendarskih dana nakon primitka dokumenata navedenih u članku I.4.4., osim u slučaju da se primjenjuje članak II.24.1. ili II.24.2.

Plaćanje podliježe odobravanju zahtjeva za plaćanje preostalog iznosa i prateće dokumentacije. Njihovo odobravanje ne predstavlja potvrdu usklađenosti, vjerodostojnosti, potpunosti ili točnosti njihova sadržaja.

⁵ Na zahtjev korisnika koordinatora i samo za projekte s trajanjem duljim od 24 mjeseca kada doprinos Unije premašuje 4,000,000 EUR. Ako se podnosi jedan izvještaj na sredini razdoblja: 40 % kao 1. predujam, 40 % kao 2. predujam; ako se podnose dva izvještaja na sredini razdoblja: 40 % kao 1. predujam, po 20 % kao 2. i 3. predujam. Dužnosnik za ovjeravanje može dodatno podijeliti predujam na manje iznose u slučaju da nije moguće dostaviti predviđeno financijsko jamstvu u predviđenom iznosu (tj. u iznosu navedenog predujma).

Agencija/Komisija utvrđuje plativi preostali iznos oduzimanjem isplaćenog ukupnog iznosa predujma i međuplaćanja (ako su takva plaćanja izvršena) od konačnog iznosa bespovratnih sredstava utvrđenog u skladu s člankom II.25.

Iznos koji je potrebno platiti može se, međutim, bez suglasnosti korisnika prebiti s bilo kojim drugim iznosom koji korisnik duguje Agenciji, Komisiji ili bilo kojoj izvršnoj agenciji (koja je obuhvaćena proračunom EU-a ili Euratoma) do iznosa najvišeg doprinosa koji je naveden za tog korisnika u predviđenom proračunu u Prilogu III.

I.4.12. Obavijest o plativim iznosima

Agencija/Komisija mora korisniku koordinatoru poslati *obavijest*:

- (a) kojom ga obavještava o plativom iznosu; i
- (b) u kojoj navodi odnosi li se obavijest na plaćanje daljnjih predujmova, međuplaćanje ili plaćanje preostalog iznosa.

Ako je riječ o plaćanju preostalog iznosa, Agencija/Komisija također mora navesti konačni iznos bespovratnih sredstava utvrđen u skladu s člankom II.25.

I.4.13. Zatezne kamate

Ako Agencija/Komisija ne izvrši plaćanje u roku, korisnici imaju pravo na zatezne kamate prema stopi koju Europska središnja banka primjenjuje na svoje glavne operacije refinanciranja u eurima („referentna stopa”) uvećanoj za tri i pol boda. Referentna stopa je stopa koja je na snazi prvog dana mjeseca u kojemu istječe rok za plaćanje kako je to objavljeno u seriji C *Službenog lista Europske unije*.

Zatezne kamate ne dospijevaju na naplatu ako su svi korisnici države članice Unije (uključujući tijela regionalne i lokalne vlasti te druga javna tijela koja za potrebe ovog Ugovora djeluju u ime države članice).

Ako Agencija/Komisija primijeni suspenziju roka za plaćanje kako je to navedeno u članku II.24.2. ili obustavi stvarne isplate kako je to navedeno u članku II.24.1., takvi slučajevi ne smatraju se slučajevima zakašnjelog plaćanja.

Zatezne kamate obračunavaju se za razdoblje koje teče od dana nakon datuma dospijeca plaćanja do uključivo dana stvarne isplate kako je to utvrđeno člankom I.4.15. Prilikom utvrđivanja konačnog iznosa bespovratnih sredstava u smislu članka II.25., Agencija/Komisija ne uzima u obzir dugovane kamate.

Iznimno od prvog podstavka, ako izračunata kamata iznosi 200 EUR ili manje, ona se mora isplatiti korisniku koordinatoru samo pod uvjetom da to korisnik koordinator zatraži u roku od dva mjeseca od primitka zakašnjelog plaćanja.

I.4.14. Valuta plaćanja

Agencija/Komisija mora izvršavati sva plaćanja u eurima.

I.4.15. Datum plaćanja

Smatra se da je Komisija izvršila plaćanje na dan terećenja njezina računa.

I.4.16. Troškovi prijenosa sredstava prilikom plaćanja

Troškovi prijenosa sredstava prilikom plaćanja pokrivaju se na sljedeći način:

- (a) Agencija/Komisija snosi troškove prijenosa koje zaračunava njezina banka;
- (b) korisnik snosi troškove prijenosa koje zaračunava njegova banka;
- (c) stranka koja je prouzročila ponavljanje prijenosa snosi sve troškove ponovljenog prijenosa.

I.4.17. Plaćanja korisniku koordinatoru

Agencija/Komisija dužna je izvršiti plaćanja korisniku koordinatoru.

Izvršenjem plaćanja korisniku koordinatoru Agencija/Komisija se oslobađa svoje obveze plaćanja.

ČLANAK I.5. – BANKOVNI RAČUN ZA PLAĆANJA

Sva plaćanja moraju se izvršiti na bankovni račun korisnika koordinatora naveden u nastavku:

Naziv banke: [...]

Točan naziv vlasnika računa: [...]

Puni broj računa (uključujući vodeće brojeve banke): [...]

[IBAN: [...]]

ČLANAK I.6. – VODITELJ OBRADE PODATAKA I PODACI ZA KOMUNIKACIJU IZMEĐU STRANAKA

I.6.1. Voditelj obrade podataka

Subjekt koji djeluje kao voditelj obrade podataka kako je to navedeno u članku II.7. je voditelj Odjela [umetnuti naziv odjela].

I.6.2. Kontakt podaci za komunikaciju s Agencijom/Komisijom

Sva komunikacija upućena Agenciji/Komisiji mora nositi identifikacijski broj i naziv projekta te se šalje na sljedeću adresu:

- običnom ili preporučenom pošta:

European Commission
EASME

*Unit B.3 LIFE and CIP Eco-Innovation
B-1049 Brussels*

- ekspresnom dostavom ili osobnom dostavom uz potpis primatelja:

*European Commission
EASME
Unit B.3 LIFE and CIP Eco-Innovation
Mail Service
Avenue du Bourget 1
B-1140 Brussels*

- e-poštom:

adresa e-pošte: EASME-LIFE-ENQUIRIES@ec.europa.eu

I.6.3. Kontakt podaci za komunikaciju s korisnicima

Sva komunikacija koju Agencija/Komisija upućuje korisnicima šalje se na sljedeću adresu:

[puno ime]

[funkcija]

[naziv subjekta]

[puna službena adresa]

Adresa e-pošte: [potpuna]

I.6.4. Kontakt podaci za komunikaciju s korisnicima nakon plaćanja preostalog iznosa

Nakon plaćanja preostalog iznosa sva komunikacija upućena korisnicima šalje se na adresu sjedišta korisnika.

ČLANAK I.7. – SUBJEKTI POVEZANI S KORISNICIMA

[nije primjenjivo]

ILI

Sljedeći subjekti smatraju se povezanim subjektima za potrebe Ugovora:

- [naziv subjekta], povezan s [naziv korisnika ili pokrata naziva];
 - [naziv subjekta], povezan s [naziv korisnika ili pokrata naziva];
- [isto za sve druge povezane subjekte]

ČLANAK I.8. – MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE KAO KORISNICI

[nije primjenjivo]

II

[ako međunarodna organizacija ne prihvaća članak II.18.1.:

I.8.1. Mjerodavno pravo

[Prva mogućnost: ako međunarodna organizacija prihvaća pravo Unije kao mjerodavno pravo, ali ne prihvaća belgijsko pravo kao supsidijarno pravo:

Iznimno od članka II.18.1., za ovaj Ugovor mjerodavno je pravo Unije nadopunjeno, prema potrebi, pravom [(navesti državu članicu ili državu EFTA-e)].

[Druga mogućnost: ako međunarodna organizacija ne prihvaća pravo Unije kao mjerodavno pravo:

Članak II.18.1. ne primjenjuje se na [umetnuti naziv organizacije (ili organizacija)].]

[ako međunarodna organizacija ne prihvaća članak II.18.2.:

I.8.2. Rješavanje sporova – arbitraža

[Prva mogućnost – Stalni arbitražni sud:

Iznimno od članka II.18., svaki spor između Agencije/Komisije i [umetnuti naziv organizacije (ili organizacija)] povezan s Ugovorom koji se ne može riješiti mirnim putem upućuje se na arbitražu.

U tim se slučajevima primjenjuju Fakultativna pravila Stalnog arbitražnog suda o arbitraži između međunarodnih organizacija i država koja su na snazi na dan stupanja Ugovora na snagu.

Glavni tajnik Stalnog arbitražnog suda nadležan je za imenovanje nakon što jedna od stranaka podnese pisani zahtjev.

Arbitražni postupak mora se održavati u Bruxellesu i mora se provoditi na engleskom jeziku.

Pravorijek je obvezujući za sve stranke, koje ovime izriječkom pristaju odreći se prava na ulaganje žalbe ili podnošenje zahtjeva za reviziju u bilo kojem obliku.]

[Druga mogućnost – Arbitražni odbor:

Iznimno od članka II.18., svaki spor između Agencije/Komisije i [umetnuti naziv organizacije (ili organizacija)] povezan s Ugovorom koji se ne može riješiti mirnim putem upućuje se na rješavanje arbitražnom odboru u skladu s postupkom opisanim u nastavku.

Stranka koja ima namjeru pokrenuti arbitražu mora poslati *službenu obavijest* kojom obavještava drugu stranku o toj namjeri i o arbitru kojeg je imenovala. Druga stranka mora imenovati svojeg arbitra u roku od mjesec dana od primitka *službene obavijesti*. Ta dvojica arbitara moraju sporazumno i u roku od tri mjeseca od imenovanja arbitra druge stranke

imenovati trećeg arbitra koji predsjedava arbitražnim odborom, osim u slučaju da su se obje stranke složile s time da postupak vodi arbitar pojedinac.

U roku od mjesec dana od imenovanja trećeg arbitra stranke se moraju usuglasiti o određenju zadaća arbitražnog odbora, uključujući proceduru koja će se primjenjivati.

Arbitražni postupak mora se održavati u Bruxellesu.

Arbitražni odbor mora primjenjivati uvjete Ugovora. Arbitražni odbor mora u pravorijeku detaljno navesti razloge na kojima se pravorijek temelji.

Arbitražna odluka je konačna i obvezujuća za sve stranke, koje ovime izrijekom pristaju odreći se prava na ulaganje žalbe ili podnošenje zahtjeva za reviziju u bilo kojem obliku.

Arbitražni odbor mora raspodijeliti troškove između stranaka, uključujući sve razumne naknade koje su za stranke nastale u vezi s bilo kojom arbitražom.]

[ako međunarodna organizacija nije suglasna s time da potvrdu sastavlja vanjski revizor:

I.8.3. Potvrde o financijskim izvještajima

Potvrde o financijskim izvještajima koje dostavlja [umetnuti naziv organizacije (ili organizacija)] prema članku I.4.4. može sastaviti [njezin][njihov] redoviti unutarnji ili vanjski revizor u skladu s [svojim][njihovim] internim financijskim propisima i procedurama.]

[ako međunarodna organizacija ne prihvaća članak II.27.:

I.8.4 Provjere i revizije

Nadležna tijela Unije upućuju sve zahtjeve za provjerama ili revizijama iz članka II.27. glavnom direktoru [umetnuti naziv organizacije (ili organizacija)].

[Umetnuti naziv organizacije (ili organizacija)] mora staviti na raspolaganje sve relevantne financijske podatke, uključujući izvode po računima koji su vezani za projekt, nadležnim tijelima Unije ili vanjskom tijelu koje je ona ovlastila kada [ona][one] provodi [provode] projekt ili kada u projektu sudjeluju [njezini][njihovi] povezani subjekti ili podizvođač.]

I.8.5 Povlastice i imuniteti

Ništa u ovom Ugovoru ne može se tumačiti kao odricanje od bilo kakvih povlastice ili imuniteta koji su [umetnuti naziv organizacije (ili organizacija)] dodijeljeni u skladu s [njezinim] [njihovim] osnivačkim dokumentima ili međunarodnim pravom.]

ČLANAK I.9 – PROVJERE I REVIZIJE

Odstupajući od članka II.27.3. Općih uvjeta, neovisno o tome pokrene li se postupak provjere, revizije ili ocjenjivanja prije plaćanja preostalog iznosa ili nakon toga, od korisnika koordinatora može se zatražiti da prikupi informacije o pridruženim korisnicima i stavi ih na raspolaganje Agenciji/Komisiji ili vanjskom tijelu koje je Agencija/Komisija ovlastila.

Kada to zatraži Agencija/Komisija ili vanjsko tijelo koje je ona ovlastila, korisnik koordinator dužan je bez odgode dostaviti prethodno spomenute informacije, što uključuje informacije vezane za predmetne pridružene korisnike. U tom slučaju korisnik koordinator snosi odgovornost za pribavljanje i provjeru tih informacija prije nego što ih proslijedi Agenciji/Komisiji, kako je to predviđeno člankom II.2.3. točkom (b) podtočkom (ii).

U tom slučaju kontradiktorni postupak revizije predviđen člankom II.27.5. provodi se s korisnikom koordinatorom, od kojeg će se tražiti da dostavi primjedbe pridruženih korisnika na koje se odnosi provjera, revizija ili ocjenjivanje.

Time se ne dovodi u pitanje pravo Agencije/Komisije ili pravo vanjskog tijela koje je ona ovlastila da provodi revizije nad jednim pridruženim korisnikom ili više takvih korisnika. U tom slučaju pridruženi korisnici dužni su sami izravno dostaviti informacije.

ČLANAK I.10. – RJEŠAVANJE SPOROVA S KORISNICIMA IZVAN EU-a

[nije primjenjivo]

ILI

Ova odredba primjenjuje se kada korisnik ima poslovni nastan u državi koja nije država članica Europske unije („korisnik izvan EU-a“).

Iznimno od članka II.18.2., ako između stranaka nastane spor u pogledu tumačenja, primjene ili valjanosti Ugovora koji se ne može riješiti mirnim putem, svaka stranka (Agencija/Komisija ili korisnik izvan EU-a) ima pravo pokrenuti spor pred belgijskim sudovima.

Kada jedna stranka pokrene postupak pred belgijskim sudovima, druga stranka nema pravo podnošenja tužbe koja proizlazi iz tumačenja, primjene ili valjanosti Ugovora ni na kojem drugom sudu osim belgijskih sudova na kojima je postupak već pokrenut.

ČLANAK I.11. – POSEBNE ODREDBE O FINACIJSKOJ ODGOVORNOSTI ZA POVRATE

Financijska odgovornost svakog pojedinog korisnika ograničena je na njegovo dugovanje, što uključuje sve iznose koje je Agencija/Komisija neosnovano isplatila kao doprinos za pokrivanje nastalih troškova povezanih subjekata korisnika ako su takvi iznosi isplaćeni.

Članak II.26.3. točka (c) stavak 3 se ne primjenjuje.

ČLANAK I.12. – OBVEZA SKLAPANJA INTERNOG UGOVORA O SURADNJI

Korisnici moraju sklopiti interni ugovor o suradnji koji sadržava odredbe o upravljanju korisnicima, njihovu poslovanju i koordinaciji te provedbi projekta.

ČLANAK I.13 – PRIHVATLJIVOST TROŠKOVA TRAJNIH DOBARA

Iznimno od članka II.19.2. točke (c), puni trošak kupnje opreme prihvatljiv je pod sljedećim uvjetima:

(a) za sve tradicionalne projekte u okviru programa **LIFE** troškovi nastali kupnjom trajnih dobara koja su neodvojivo povezana s provedbom projekta i koja će se u znatnoj mjeri koristiti za vrijeme trajanja samog projekta smatraju se u cijelosti prihvatljivima. Prihvatljivost takvih troškova uvjetovana je time da se korisnik koordinator i pridruženi korisnici obavežu nastaviti neopozivo i isključivo namjenjivati ta dobra u svrhu ostvarivanja onih istih ciljeva i svrhe kako je to predviđeno projektom koji se sufinancira u okviru programa LIFE.

Ova obveza ostaje na snazi nakon završetka projekta i obuhvaća barem cijeli ekonomski vijek predmetnog dobra.

(b) za *prototipove* je prihvatljivo 100 % troškova kupnje komponenti prototipa. *Prototip* se ne smije koristiti u komercijalne svrhe za vrijeme razdoblja iz članka I.2.2. Ako se prototip ili neka njegova komponenta koriste u komercijalne svrhe (tj. prodaja, iznajmljivanje ili korištenje u svrhu proizvodnje roba ili usluga) za vrijeme trajanja projekta, to se svakako mora prijaviti. Troškovi izrade prototipa tada se amortiziraju u skladu s pravilima koja se odnose na kupnju nove ili rabljene opreme i infrastrukture. Moraju se prijaviti svi povezani prihodi.

ČLANAK I.14. – DODATNE ODREDBE O KORIŠTENJU REZULTATA, UKLJUČUJUĆI PRAVA INTELEKTUALNOG I INDUSTRIJSKOG VLASNIŠTVA

U skladu s člankom II.9.3. po kojem Unija i Agencija/Komisija stječu prava na korištenje rezultata projekta, ti se rezultati mogu iskoristavati na bilo koji od sljedećih načina:

- (a) distribucija javnosti u tiskanom ili elektroničkom ili digitalnom obliku, na internetu, što uključuje društvene mreže, u obliku datoteke koju je moguće preuzeti ili datoteke koju nije moguće preuzeti;
- (b) priopćavanje posredstvom informativnih medijskih usluga;
- (c) uključivanje u široko dostupne baze podataka ili indekse, npr. putem portala sa slobodnim pristupom ili portala otvorenih podataka, ili slične repozitorije, bez obzira na to je li pristup istima slobodan ili su dostupni isključivo na pretplatu;
- (d) uređivanje ili prerada teksta rezultata projekta, uključujući skraćivanje, izradu sažetaka, izmjene sadržaja, ispravke tehničkih pogrešaka u sadržaju, **druge mogućnosti po potrebi**;
- (e) izrezivanje ili umetanje meta podataka, legendi ili drugih grafičkih, vizualnih, audio ili leksičkih elemenata, **druge mogućnosti po potrebi**, u rezultate projekta;
- (f) ekstrakcija dijelova (npr. audio ili video datoteka) iz rezultata projekta, podjela rezultata projekta na dijelove ili kompiliranje rezultata projekta;

- (g) priprema izvedenih djela na temelju rezultata projekta;
- (h) prevođenje rezultata projekta, ubacivanje titlova u rezultate projekta, sinkronizacija rezultata projekta:
 - na svim službenim jezicima EU
- (i) davanje licencije ili podlicencije trećim stranama, uključujući ako već postoje licencirana postojeća prava, za prava ili načine korištenja kako je to navedeno u članku II.9.3. točkama (a) do (i) Općih uvjeta i točkama (a) do (h) gore.

Korisnici se moraju pobrinuti za to da Unija ima prava korištenja navedena u Općim uvjetima i u točkama (a) do (i) gore za sve vrijeme trajanja predmetnih prava intelektualnog ili industrijskog vlasništva.

ČLANAK I.15. – NEPRIMJENJIVOST NAČELA NEPROFITNOSTI

U skladu s člankom II.25.3. točka (b), načelo neprofitnosti ne odnosi se na sljedećeg korisnika (korisnike) i povezani subjekt (povezane subjekte) koji [su] [je] neprofitna organizacija [organizacije]⁶:

- [naziv korisnika];
- [naziv povezanog subjekta], povezan s [naziv korisnika ili pokratak naziva].

[isto za daljnje subjekte]]

ČLANAK I.16 – PRIHVATLJIVOST VOLONTERSKOG RADA

Iznimno od članka II.19.4. točke (i), vrijednost volonterskog rada može se prijaviti kao prihvatljivi trošak u obliku jediničnih troškova u skladu s člankom I.3.2. točkom (a) podtočkom (ii). Ti troškovi ne smiju premašiti ograničenje navedeno iz članka II.25.1. točke (b).

POTPISI

Za korisnika koordinatora

Za Agenciju/Komisiju

[funkcija/ime/prezime]

Voditelj Odjela,

Sačinjeno u [mjesto] [datum] Sačinjeno u Bruxellesu [datum]

Dva primjerka na engleskom jeziku

⁶ Dodaje se kada je jedan ili više korisnika ili povezani subjekt neprofitna organizacija kako je to predviđeno člankom 192 stavak (3) točka (c) Financijske uredbe.

PRILOG I. – OPĆI UVJETI**SADRŽAJ**

PRILOG I. – OPĆI UVJETI	20
SADRŽAJ	20
DIO A – PRAVNE I ADMINISTRATIVNE ODREDBE	24
Članak II.1. – Definicije.....	24
Članak II.2. – Opće obveze i uloge korisnika.....	25
II.2.1. – Opće obveze i uloga korisnika.....	25
II.2.2. – Opće obveze i uloga svakog korisnika.....	25
II.2.3. – Opće obveze i uloga korisnika koordinatora.....	25
Članak II.3. – Komunikacija između stranaka	27
II.3.1. – Oblik i način komunikacije	28
II.3.2. – Datum komunikacije	28
Članak II.4. – Odgovornost za štetu	28
Članak II.5. – Sukob interesa	29
Članak II.6. – Povjerljivost	29
Članak II.7. – Obrada osobnih podataka	29
II.7.1. Obrada osobnih podataka koju provodi Agencija /Komisija.....	29
II.7.2. Obrada osobnih podataka koju provode korisnici.....	30
Članak II.8. – Vidljivost financiranja sredstvima Unije	30
II.8.1. Informacije o financiranju sredstvima EU-a i korištenje logotipa programa LIFE i Natura 2000	30
II.8.2. Izjave o ograničenju odgovornosti kojima se isključuje odgovornost Agencije/Komisije.....	31
Članak II.9. – Postojeća prava i vlasništvo te korištenje rezultata (uključujući prava intelektualnog i industrijskog vlasništva)	32

II.9.1. Korisnikovo vlasništvo nad rezultatima.....	32
II.9.2. Postojeća prava.....	32
II.9.3. Unijino pravo korištenja rezultata i postojećih prava.....	32
Članak II.10. – Dodjela ugovora koji su potrebni za provedbu projekta	33
Članak II.11. – Podugovaranje zadataka koji čine dio projekta.....	34
Članak II.12. – Financijska potpora trećim stranama	35
Članak II.13. – Izmjene i dopune Ugovora	36
Članak II.14. – Ustupanje potraživanja trećim stranama	36
Članak II.15. – Viša sila	36
Članak II.16. – Obustava provedbe projekta	37
II.16.1. Obustava provedbe od strane korisnikâ	37
II.16.2. Obustava provedbe od strane Agencije/Komisije	37
II.16.3. Učinci obustave	38
Članak II.17 – Raskid Ugovora	39
II.17.1. Raskid Ugovora od strane korisnika koordinatora.....	39
II.17.2. Prekid sudjelovanja jednog ili više korisnika od strane korisnika koordinatora.....	39
II.17.3. Raskid Ugovora ili prekid sudjelovanja jednog ili više korisnika od strane Agencije/Komisije.....	40
II.17.4. Učinci raskida ili prekida.....	42
Članak II.18 – Mjerodavno pravo, rješavanje sporova i izvršive odluke.....	44
DIO B — FINANCIJSKE ODREDBE	45
Članak II.19. – Prihvatljivi troškovi	45
II.19.1. Uvjeti prihvatljivosti troškova.....	45
II.19.2. Prihvatljivi izravni troškovi.....	45
II.19.3. Prihvatljivi neizravni troškovi.....	49

II.19.4. Neprihvatljivi troškovi	49
Članak II.20. – Utvrdivost i provjerljivost prijavljenih iznosa	50
II.20.1. Prijavljivanje troškova i doprinosa	50
II.20.2. Evidencija i druga dokumentacija kojom se potkrepljuju prijavljeni troškovi i doprinosi	51
II.20.3. Uvjeti za utvrđivanje usklađenosti praksi troškovnog računovodstva	51
Članak II.21. – Prihvatljivost troškova subjekata povezanih s korisnicima	51
Članak II.22. – Prijenos proračunskih sredstava	51
Članak II.23. – Neispunjavanje obveza izvještavanja	52
Članak II.24. – Obustava plaćanja i prekid tijeka roka plaćanja	52
II.24.1. Obustava plaćanja	52
II.24.2. Prekid tijeka roka plaćanja	54
Članak II.25. – Izračun konačnog iznosa bespovratnih sredstava	54
II.25.1 Korak 1 – primjena stope nadoknade na prihvatljive troškove i dodavanje jediničnih, jednokratnih i paušalnih doprinosa	55
II.25.2 Korak 2 – ograničavanje na najviši iznos bespovratnih sredstava	55
II.25.3 Korak 3 – smanjenje zbog pravila o zabrani ostvarivanja dobiti	56
II.25.4 Korak 4 – smanjenje zbog nepravilne provedbe ili povrede obveza	56
Članak II.26. – Povrat	57
II.26.1. Povrat u vrijeme plaćanja preostalog iznosa	57
II.26.2. Povrat nakon plaćanja preostalog iznosa	57
II.26.3. Postupak povrata	57
II.26.4. Zatezne kamate	58
II.26.5. Bankovne naknade	58
Članak II.27. – Provjere, revizije i ocjenjivanje	59
II.27.1. Tehničke i financijske provjere, revizije, privremena i završna ocjenjivanja	59

II.27.2. Obveza čuvanja dokumentacije	59
II.27.3. Obveza pružanja informacija.....	60
II.27.4. Posjeti na terenu	60
II.27.5. Kontradiktorni postupci revizije	60
II.27.6. Učinci nalaza revizije	60
II.27.7. Ispravak sustavnih ili opetovanih nepravilnosti, prijevara ili povreda obveza.....	61
II.27.8 OLAF-ova prava	63
II.27.9. Prava Europskog revizorskog suda i Ureda europskog javnog tužitelja.....	64

DIO A – PRAVNE I ADMINISTRATIVNE ODREDBE

ČLANAK II.1 – DEFINICIJE

Za potrebe ovog Ugovora primjenjuju se sljedeće definicije:

„**projekt**“: skup aktivnosti ili radnji za koje se dodjeljuju bespovratna sredstva i koje će korisnici provesti kako je opisano u Prilogu II.;

„**povreda obveza**“: neispunjavanje jedne ili više ugovornih obveza od strane korisnika;

„**povjerljive informacije ili dokumenti**“: sve informacije ili dokumenti (u bilo kojem obliku) koje jedna strana primi od druge strane ili kojima neka od strana pristupi u okviru provedbe Ugovora, a koje je neka od strana u pisanom obliku utvrdila kao povjerljive. To ne uključuje javno dostupne informacije;

„**sukob interesa**“: situacija u kojoj je korisnikova nepristrana i objektivna provedba Ugovora ugrožena zbog obiteljskih razloga, emocionalnih razloga, političke ili nacionalne pripadnosti, ekonomskih interesa ili drugih zajedničkih interesa koje korisnik dijeli s Agencijom/Komisijom ili nekom trećom stranom vezano za predmet Ugovora;

„**izravni troškovi**“: posebni troškovi koji su izravno vezani za provedbu projekta i koji se stoga mogu izravno pripisati projektu. Ne smiju uključivati neizravne troškove;

„**viša sila**“: svaka nepredvidiva, izvanredna situacija ili događaj izvan kontrole stranaka koji sprečava bilo koju od stranaka da ispunji obveze u skladu s Ugovorom, a ne može se pripisati pogrešci ili nemaru stranaka ili njihovih podizvođača, povezanih subjekata ili trećih strana koje primaju financijsku potporu, za koji se pokaže da ga nije bilo moguće izbjeći unatoč postupanju s dužnom pažnjom. Pozivanje na *višu silu* nije moguće u sljedećim slučajevima: radni sporovi, štrajkovi, financijske teškoće ili neizvršenje usluge, nedostaci u opremi ili materijalu ili kašnjenja u njihovoj raspoloživosti, osim u slučajevima kada su nastali kao izravna posljedica relevantnog slučaja *više sile*;

„**službena obavijest**“: oblik pisane komunikacije između stranaka putem pošte ili elektroničke pošte, koji pošiljatelju pruža uvjerljiv dokaz da je poruka dostavljena naznačenom primatelju;

„**prijevarena**“: svaki čin ili propust povezan s korištenjem ili davanjem lažnih, netočnih ili nepotpunih izjava ili dokumenata koji ima učinak nezakonitog prisvajanja ili protupravnog zadržavanja sredstava ili imovine iz proračuna Unije, neotkrivanje informacija kada to predstavlja povredu utvrđene obveze s istim učinkom ili korištenje takvih sredstava ili imovine u svrhe koje se razlikuju od izvorne svrhe za koju su sredstva odobrena;

„**težak profesionalni propust**“: kršenje primjenjivih zakona ili propisa ili etičkih normi profesije osobe ili subjekta ili pak protupravno postupanje osobe ili subjekta koje utječe na njegovu profesionalnu vjerodostojnost kada takvo postupanje podrazumijeva protuzakonitu namjeru ili grubu nepažnju;

„**razdoblje provedbe**“: razdoblje provedbe aktivnosti koje su dio projekta kako je to navedeno u članku I.2.2.;

„**neizravni troškovi**“: oni troškovi koji nisu posebni troškovi izravno vezani za provedbu projekta i koji se stoga ne mogu izravno pripisati projektu. Ne smiju uključivati troškove za koje se može utvrditi da predstavljaju prihvatljive izravne troškove ili koje se može prijaviti kao takve;

„**nepravilnost**“: svaka povreda prava Unije nastala kao posljedica nekog čina ili propusta korisnika koja je naštetila ili je mogla naštetiti proračunu Unije;

„**najviši iznos bespovratnih sredstava**“: najveći mogući doprinos EU-a projektu kako je to utvrđeno člankom I.3.1.;

„**postojeći materijal**“: svi materijali, dokumenti, tehnologija ili znanja i vještine koji su postojali prije nego što ih je korisnik upotrijebio za ostvarivanje rezultata u provedbi projekta;

„**postojeće pravo**“: svako pravo industrijskog i intelektualnog vlasništva nad postojećim materijalom; može uključivati prava vlasništva, prava iz licencija i/ili prava korištenja koja pripadaju korisniku ili trećoj strani;

„**povezana osoba**“: svaka osoba koja je ovlaštena zastupati korisnika ili donositi odluke u njegovo ime;

„**datum početka**“: datum početka provedbe projekta kako je to navedeno u članku I.2.2.;

„**podugovor**“: ugovor o nabavi u smislu članka II.10. koji obuhvaća zadatke koje obavlja treća strana, a dio su projekta kako je to opisano u Prilogu II.

ČLANAK II.2. – OPĆE OBVEZE I ULOGE KORISNIKA

II.2.1. Opće obveze i uloga korisnika

Korisnici:

- (a) su solidarno odgovorni za izvršavanje *projekta* u skladu s Ugovorom. Ako neki korisnik ne uspije provesti svoj dio *projekta*, ostali korisnici postaju odgovorni za provedbu tog dijela projekta (ali se *najviši iznos bespovratnih sredstava* koji se može dodijeliti ne povećava);
- (b) moraju skupno ili pojedinačno ispunjavati sve pravne obveze koje ih obvezuju prema primjenjivom pravu EU-a, međunarodnom i nacionalnom pravu;
- (c) moraju uspostaviti odgovarajuće interne aranžmane za pravilnu provedbu *projekta*. Ti aranžmani moraju biti u skladu s uvjetima Ugovora. Ako je to predviđeno Posebnim uvjetima, ti aranžmani moraju imati oblik internog ugovora o suradnji između korisnika.

- (d) ažuriraju računovodstvene knjige u skladu s uobičajenim računovodstvenim konvencijama koje ih obvezuju prema zakonu i postojećim propisima;
- (e) ne djeluju, u okviru projekta, kao podizvođači ili dobavljači za nekog drugog korisnika;
- (f) financijski doprinose projektu.

II.2.2 Opće obveze i uloga svakog korisnika

Svaki pridruženi korisnik mora:

- (a) bez odlaganja obavijestiti korisnika koordinatora o svim promjenama o kojima ima saznanja a koje bi mogle utjecati na provedbu projekta ili je odgoditi i, za projekte u okviru prioritetnog područja Priroda i bioraznolikost programa LIFE, o svim aktivnostima trećih strana koje bi mogle imati znatan negativan učinak na mjesta/vrste na koje je projekt usmjeren i, prema potrebi, poduzeti mjere kako bi uvjerio treće strane da se suzdrže od takvih aktivnosti;
- (b) bez odlaganja obavijestiti korisnika koordinatora:
 - (i) o svakoj promjeni svoje pravne, financijske, tehničke, organizacijske ili vlasničke situacije i svakoj promjeni svojeg naziva, adrese ili zakonskog zastupnika;
 - (ii) o svakoj promjeni pravne, financijske, tehničke, organizacijske ili vlasničke situacije svojih povezanih subjekata i svakoj promjeni njihova naziva, adrese ili zakonskog zastupnika;
 - (iii) o svakoj promjeni vezano za situacije za isključenje navedene u članku 136. Uredbe (EU) 2018/1046, što vrijedi i za korisnikova povezana društva;
- (c) korisniku koordinatoru pravodobno dostaviti:
 - (i) podatke potrebne za sastavljanje izvještaja, financijskih izvještaja i drugih dokumenata predviđenih ovim Ugovorom;
 - (ii) sve dokumente potrebne za revizije, provjere ili ocjenjivanja iz članka II.27;
 - (i) sve druge informacije koje se dostavljaju Agenciji/Komisiji prema Ugovoru ako Ugovor ne zahtijeva da korisnik izravno dostavi te informacije Agenciji/Komisiji.

II.2.3 Opće obveze i uloga korisnika koordinatora

Korisnik koordinator:

- (a) mora pratiti provedbu *projekta* kako bi osigurao da se projekt provodi u skladu s uvjetima Ugovora;
- (b) djeluje kao posrednik za svu komunikaciju između korisnika i Agencije/Komisije ako Ugovorom nije predviđeno drukčije. Posebice, korisnik koordinator:
 - (i) mora bez odlaganja obavijestiti Agenciju/Komisiju:

- o svakoj promjeni naziva, adrese ili zakonskog zastupnika bilo kojeg korisnika ili njegovih povezanih subjekata;
 - o svakoj promjeni pravne, financijske, tehničke, organizacijske ili vlasničke situacije bilo kojeg korisnika ili njegovih povezanih subjekata;
 - o svim događajima ili okolnostima o kojima korisnik koordinator ima saznanja, a koji bi mogli utjecati na *provedbu* projekta ili je odgoditi;
 - za projekte u okviru prioritetnog područja Priroda i bioraznolikost programa LIFE, o svim aktivnostima trećih strana koje bi mogle imati znatan negativan učinak na mjesta/vrste na koje je projekt usmjeren i, prema potrebi, poduzeti mjere kako bi uvjerio treće strane da se suzdrže od takvih aktivnosti;
- (ii) je dužan dostaviti Agenciji/Komisiji sve dokumente i informacije kako se to zahtijeva u Ugovoru ako samim Ugovorom nije predviđeno drukčije. Kada se zahtijevaju informacije od drugih korisnika, korisnik koordinator ima dužnost pribaviti i provjeriti te informacije prije nego što ih proslijedi Agenciji/Komisiji;
- (c) mora poduzeti odgovarajuće mjere za pribavljanje svih financijskih jamstava kako je to predviđeno Ugovorom;
- (d) mora sastaviti zahtjeve za plaćanje u skladu s Ugovorom;
- (e) ako je određen kao jedini primatelj plaćanja u ime svih korisnika, mora se pobrinuti za izvršenje svih odgovarajućih plaćanja u roku od 30 dana nakon primitka sredstava koje je uplatila Agencija/Komisija osim u slučaju opravdanog kašnjenja. Korisnik koordinator obavještava Agenciju/Komisiju o raspodjeli doprinosa Unije;
- (f) snosi odgovornost za dostavu svih potrebnih dokumenata u slučaju provjera ili revizija pokrenutih prije plaćanja preostalog iznosa, a u slučaju ocjenjivanja u skladu s člankom II.27. također snosi odgovornost za čuvanje primjeraka svih popratnih dokumenata svih pridruženih korisnika najmanje pet godina nakon izvršenja plaćanja preostalog iznosa.

Korisnik koordinator ne smije sklapati podugovore s drugim korisnicima ili bilo kojom drugom strankom ni za jedan dio svojih zadataka koji su opisani u točkama (a) do (f).

II.2.4 Uloga vanjskog tima za praćenje

Agencija/Komisija odabrala je vanjski tim za praćenje (dalje u tekstu „*vanjski tim za praćenje*“) za potrebe praćenja projekta, koji će joj pomagati praćenjem i ocjenjivanjem napretka projekta i njegove usklađenosti sa stvarno nastalim troškovima.

Vanjski tim za praćenje nije ovlašten donositi odluke u ime Agencije/Komisije. Preporuka ili izjava koju vanjski tim za praćenje dostavi korisnicima ne može se tumačiti kao da predstavlja stajalište Agencije/Komisije.

ČLANAK II.3. – KOMUNIKACIJA IZMEĐU STRANAKA

II.3.1. Oblik i način komunikacije

Sva komunikacija koja se odnosi na Ugovor ili njegovu provedbu mora:

- (a) biti u pisanom obliku (papirnati ili elektronički primjerak);
- (b) sadržavati broj Ugovora i pokratu; i
- (c) se upućivati na adrese navedene u kontakt podacima iz članka I.6.

Ako stranka zatraži pisanu potvrdu elektroničke komunikacije u razumnom roku, pošiljatelj mora u najkraćem mogućem roku dostaviti potpisani papirnati izvornik te komunikacije.

Prije izravne komunikacije s Agencijom/Komisijom korisnik koordinator dužan je posavjetovati se s *vanjskim timom za praćenje*. Sva korespondencija u pogledu Ugovora ili njegove provedbe, koju korisnik koordinator šalje Agenciji/Komisiji, istodobno se šalje i *vanjskom timu za praćenje*.

Službene obavijesti dostavljaju se preporučenom poštom s dostavnicom ili jednakovrijednom potvrdom primitka ili pak jednakovrijednim elektroničkim sredstvima komunikacije.

II.3.2. Datum komunikacije

Komunikacija se smatra izvršenom kada je primi primatelj ako Ugovorom nije predviđeno da se komunikacija smatra izvršenom na dan slanja.

Smatra se da je primatelj primio elektroničku poštu na dan uspješne otpreme poruke elektroničke pošte pod uvjetom da je poruka poslana na adresu e-pošte koja je navedena u članku I.6. Pošiljatelj mora moći predočiti dokaz o datumu slanja. Ako pošiljatelj dobije izvješće o neuspješnoj isporuci, mora poduzeti sve napore u nastojanju da druga strana stvarno primi komunikaciju elektroničkom poštom ili običnom poštom. U tom se slučaju ne smatra da je pošiljatelj prekršio svoju obvezu slanja takve komunikacije u navedenom roku.

Smatra se da je Agencija/Komisija primila poštansku pošiljku poslanu putem poštanskih ili kurirskih usluga na dan kada odjel iz članka I.6.2 evidentira pošiljku ili na datum kada pošiljku primi *vanjski tim za praćenje*, ovisno o tome koji je od tih datuma kasniji.

Smatra se da je primatelj primio *službenu obavijest* na datum primitka naveden na dokazu koji je primatelj dobio kao potvrdu da je poruka isporučena naznačenom primatelju.

ČLANAK II.4. – ODGOVORNOST ZA ŠTETU

II.4.1. Agencija/Komisija se ne može smatrati odgovornom ni za kakvu štetu koju prouzroči ili pretrpi bilo koji korisnik, uključujući štetu koja nastane trećim stranama kao posljedica ili za vrijeme provedbe *projekta*.

II.4.2. Osim u slučaju *više sile*, korisnici moraju nadoknaditi Agenciji/Komisiji svu štetu koju ona pretrpi kao posljedicu provedbe *projekta* ili zbog toga što *projekt* nije u cijelosti proveden u skladu s Ugovorom.

ČLANAK II.5. – SUKOB INTERESA

II.5.1. Korisnici moraju poduzeti sve potrebne mjere u cilju sprečavanja situacija *sukoba interesa* u bilo kojem obliku.

II.5.2. Korisnici moraju bez odlaganja obavijestiti Agenciju/Komisiju o svim situacijama koje predstavljaju *sukob interesa* ili mogu dovesti do njega. Moraju bez odlaganja poduzeti sve potrebne korake kako bi otklonili tu situaciju.

Agencija/Komisija može provjeriti jesu li poduzete mjere prikladne i zatražiti da se u određenom roku poduzmu dodatne mjere.

ČLANAK II.6. – POVJERLJIVOST

II.6.1. Stranke moraju čuvati povjerljivost svih *povjerljivih informacija i dokumenata* za vrijeme provedbe projekta i pet godina nakon izvršenja plaćanja preostalog iznosa.

II.6.2. Stranke smiju upotrebljavati *povjerljive informacije i dokumente* u svrhe koje nisu vezane za ispunjavanje njihovih obveza iz Ugovora isključivo ako pribave prethodnu pisanu suglasnost druge strane.

II.6.3. Obveza povjerljivosti ne primjenjuje se ako:

- (a) stranka koja otkriva podatke pristane osloboditi drugu stranu od tih obveza;
- (b) *povjerljivi podaci ili dokumenti* postanu javni bez povrede obveze povjerljivosti;
- (a) je otkrivanje *povjerljivih informacija ili dokumenata* propisano zakonom;
- (b) Agencija podijeli *povjerljive informacije ili dokumente* s Europskom komisijom.

II.6.4. *Vanjski tim za praćenje* djeluje prema istim pravilima o povjerljivosti koja su propisana za korisnike i Agenciju/Komisiju.

ČLANAK II.7. – OBRADA OSOBNIH PODATAKA

II.7.1. Obrada osobnih podataka koju provodi Agencija /Komisija

Agencija/Komisija mora obrađivati sve osobne podatke koji se nalaze u Ugovoru u skladu s Uredbom (EU) br. 2018/1725.⁷

Voditelj obrade naveden u članku I.6.1. obrađuje te podatke isključivo u svrhu provedbe i praćenja Ugovora te upravljanja njime ili radi zaštite financijskih interesa EU-a, uključujući provjere, revizije i istrage u skladu s člankom II.27.

Korisnici imaju pravo na pristup svojim osobnim podacima, na ispravak ili brisanje svojih osobnih podataka i pravo na ograničenje obrade ili, kad je to primjenjivo, pravo na prenosivost

⁷ Uredba (EU) 2018/1725 Europskog parlamenta i vijeća od 23. listopada 2018. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka u institucijama, tijelima, uredima i agencijama Unije i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 45/2001 i Odluke br. 1247/2002/EZ.

podataka ili pravo na ulaganje prigovora na obradu u skladu s Uredbom (EU) br. 2018/1725. U tu svrhu, svi upiti o obradi podataka šalju se voditelju obrade iz članka I.7.1.

Korisnici se mogu u svakom trenutku obratiti Europskom nadzorniku za zaštitu podataka.

II.7.2 Obrada osobnih podataka koju provode korisnici

Korisnici moraju obrađivati osobne podatke iz Ugovora u skladu sa primjenjivim pravom EU-a i primjenjivim nacionalnim pravom o zaštiti osobnih podataka (uključujući zahtjeve u pogledu odobravanja ili obavještanja).

Korisnici mogu članovima svog osoblja dati pristup isključivo onim podacima koji su strogo neophodni za provedbu i praćenje Ugovora te upravljanje Ugovorom. Korisnik se mora pobrinuti za to da su članovi osoblja koji su ovlašteni za obradu osobnih podataka preuzeli obvezu povjerljivosti ili da podliježu odgovarajućoj zakonskoj obvezi povjerljivosti.

Korisnici moraju poduzeti odgovarajuće tehničke i organizacijske sigurnosne mjere, uzimajući u obzir rizike svojstvene obradi i prirodu, opseg, kontekst i svrhe obrade predmetnih osobnih podataka. Time se osigurava sljedeće, prema potrebi:

- (a) pseudonimizacija i enkripcija osobnih podataka;
- (b) sposobnost osiguravanja trajne povjerljivosti, cjelovitosti, dostupnosti i otpornosti sustava i usluga obrade;
- (c) sposobnost pravodobne ponovne uspostave dostupnosti osobnih podataka i pristupa tim podacima u slučaju fizičkog ili tehničkog incidenta;
- (d) proces za redovno testiranje, ocjenjivanje i procjenjivanje učinkovitosti tehničkih i organizacijskih mjera za osiguravanje sigurnosti obrade;
- (e) mjere za zaštitu osobnih podataka od slučajnog ili nezakonitog uništenja, gubitka, izmjene, neovlaštenog otkrivanja ili neovlaštenog pristupa osobnim podacima koji su preneseni, pohranjeni ili na drugi način obrađivani;
- (f) nemogućnost čitanja, preslikavanja ili brisanja podataka bez odobrenja za vrijeme priopćavanja osobnih podataka i prijenosa sredstava pohrane;
- (g) uspostava korisnikova organizacijskog ustroja na način kojim se ispunjavaju posebni zahtjevi zaštite podataka.

ČLANAK II.8. – VIDLJIVOST FINANCIRANJA SREDSTVIMA UNIJE

II.8.1. Informacije o financiranju sredstvima EU-a i korištenje logotipa programa LIFE i Natura 2000

- a) Ako Agencija/Komisija ne zatraži ili ne dogovori drugačije, u svakom zajedničkom ili pojedinačnom priopćenju ili objavi korisnika vezano za projekt, uključujući na

konferencijama, seminarima ili u sklopu informativnih ili promotivnih materijala bilo koje vrste (poput brošura, letaka, postera, prezentacija, u elektroničkom obliku itd.), mora se:

- i. navesti da se projekt financira sredstvima Unije; i
- ii. prikazati *logotip programa LIFE* (Prilog II. Uredbi o programu LIFE, <https://ec.europa.eu/easme/en/life-communication>). Kad je riječ o audiovizualnim materijalima, špica na početku i/ili kraju mora uključivati izričito čujno i čitljivo isticanje financijske potpore iz programa LIFE (npr. „Uz doprinos programa LIFE Europske unije“).

Sva trajna dobra stečena u okviru projekta nose logotip programa LIFE ako Agencija/Komisija ne odredi drukčije.

Kada se prikazuje zajedno s nekim drugim logotipom, *logotip programa LIFE* mora biti vidljiv u odgovarajućoj mjeri.

Obveza prikazivanja *logotipa programa LIFE* ne daje korisnicima isključivo pravo korištenja logotipa. Korisnici ne smiju prisvojiti *logotip programa LIFE* ni slične žigove ili logotipe putem registracije ili na bilo koji drugi način.

Korisnici smiju koristiti *logotip programa LIFE* bez prethodnog dopuštenja Agencije/Komisije za potrebe prvog, drugog i trećeg podstavka te prema uvjetima koji su ondje navedeni.

Za projekte na područjima mreže Natura 2000 ili projekte koji doprinose integritetu mreže Natura 2000, obveze koje se odnose na logotip programa LIFE odnose se i na logotip mreže Natura 2000 (<https://ec.europa.eu/easme/en/life-communication>). Važnost projekta za uspostavu mreže Natura 2000 mora biti opisana na informacijskim pločama i internetskim stranicama.

- b) Korisnik koordinator izrađuje ili koristi postojeće *mrežno mjesto (website) projekta* na barem jednom službenom jeziku Europske unije za širenje informacija o aktivnostima, napretku i rezultatima projekta. Adresa mrežnog mjesta na kojem su glavni rezultati projekta dostupni javnosti navodi se u izvještajima. To mrežno mjesto ostaje dostupno na mreži najmanje šest mjeseci od datuma početka kako je to navedeno u članku I.2.2., redovito se ažurira i održava najmanje pet godina nakon završetka projekta. Sažetak projekta na engleskom jeziku, uključujući naziv i kontakt podatke korisnika koordinatora, bit će postavljen na mrežno mjesto programa LIFE i dostupan široj javnosti.
- b) Korisnici postavljaju *informacijske ploče* s opisom projekta na lokacijama na kojima se on provodi, i to na strateškim mjestima koja su javno dostupna i vidljiva, te ih održavaju.

II.8.2. Izjave o ograničenju odgovornosti kojima se isključuje odgovornost Agencije/Komisije

U svakom skupnom ili pojedinačnom priopćenju ili objavi korisnika vezano za projekt u bilo kojem obliku ili putem bilo kojeg sredstva mora biti navedeno sljedeće:

- (a) to priopćenje ili objava odražava isključivo stajalište autora; i

- (b) Agencija/Komisija nije odgovorna za korištenje informacija iz tog priopćenja ili objave u bilo kojem obliku.

ČLANAK II.9. – POSTOJEĆA PRAVA I VLASNIŠTVO TE KORIŠTENJE REZULTATA (UKLJUČUJUĆI PRAVA INTELEKTUALNOG I INDUSTRIJSKOG VLASNIŠTVA)

II.9.1. Korisnikovo vlasništvo nad rezultatima

Korisnici zadržavaju vlasništvo nad rezultatima projekta, uključujući prava industrijskog i intelektualnog vlasništva, kao i nad izvještajima i drugim dokumentima koji su vezani za njih, ako Ugovorom nije drukčije predviđeno.

U cilju promicanja tehnika ili modela koji pogoduju okolišu, korisnike se potiče da sve dokumente, patente te znanja i iskustva koja izravno proizađu iz provedbe projekta učine dostupnima diljem Unije pod nediskriminirajućim i razumnim komercijalnim uvjetima.

II.9.2. Postojeća prava

Ako Agencija/Komisija pošalje korisnicima pisani zahtjev u kojem navodi koje rezultate namjerava koristiti, korisnici moraju:

- (a) sastaviti popis svih *postojećih prava* na tim rezultatima; i
- (a) dostaviti taj popis Agenciji/Komisiji najkasnije u vrijeme dostavljanja zahtjeva za plaćanje preostalog iznosa.

Korisnici moraju osigurati da oni ili njihovi povezani subjekti imaju sva prava korištenja svih *postojećih prava* za vrijeme provedbe Ugovora.

II.9.3. Unijino pravo korištenja rezultata i postojećih prava

Korisnici dodjeljuju Uniji i Agenciji/Komisiji sljedeća prava korištenja rezultata projekta:

- (a) pravo korištenja za vlastite potrebe, a posebno radi stavljanja na raspolaganje osobama koje rade za Agenciju/Komisiju, druge institucije, agencije i tijela Unije i institucije država članica, te pravo umnožavanje i reproduciranje tih rezultata u cijelosti ili u dijelovima, i to u neograničenom broju primjeraka;
- (b) pravo reproduciranja: pravo odobravanja izravnog ili neizravnog, privremenog ili trajnog reproduciranja rezultata bilo kojim sredstvima (mehanički, digitalno ili na neki drugi način) i u bilo kojem obliku, i to u cijelosti ili u dijelovima;
- (c) pravo priopćavanja javnosti: pravo odobravanja javnog izvođenja ili prikazivanja ili priopćavanja javnosti, bežično ili putem žica, uključujući stavljanje rezultata na raspolaganje javnosti na način tako da svaki pripadnik javnosti ima mogućnost pristupa rezultatima s mjesta i u vrijeme koje sam odabere; to pravo obuhvaća priopćavanje i emitiranje kablskim putem ili putem satelita;

- (d) pravo distribucije: pravo odobravanja bilo kakvog oblika distribucije rezultata ili primjeraka rezultata javnosti;
- (e) pravo prilagođavanja: pravo na preinaku rezultata;
- (f) pravo prevođenja;
- (g) pravo na pohranu i arhiviranje rezultata u skladu s pravilima o upravljanju dokumentima koja se primjenjuju na Agenciju/Komisiju, uključujući digitalizaciju ili konverziju formata radi čuvanja ili za potrebe nove uporabe;
- (h) ako su rezultati dokumenti, pravo na odobravanje ponovne uporabe dokumenata u skladu s Odlukom Komisije 2011/833/EU od 12. prosinca 2011. o ponovnoj uporabi dokumenata Komisije ako je ta odluka primjenjiva i ako su dokumenti obuhvaćeni njezinim područjem primjene i nisu isključeni nijednom njezinom odredbom. Za potrebe ove odredbe, izrazi „ponovna uporaba” i „dokument” imaju značenje iz Odluke 2011/833/EU;
- (i) pravo uključivanja ključnih pokazatelja projekta programa LIFE, koje su korisnici prikupili u vezi s projektom, u široko dostupne baze podataka ili indekse, primjerice putem portala otvorenog pristupa ili otvorenih podataka ili sličnih repozitorija kojima se može pristupiti slobodno ili samo nakon pretplate.

Gore navedena prava korištenja mogu se pobliže odrediti u Posebnim uvjetima.

Posebnim uvjetima mogu se predvidjeti dodatna prava korištenja za Uniju.

Korisnici moraju osigurati da Unija ima pravo korištenja svih *postojećih prava* koja su uključena u rezultate projekta. Ako u posebnim uvjetima nije navedeno drukčije, *postojeća prava* moraju se koristiti u iste svrhe i prema istim uvjetima koji se primjenjuju na prava korištenja rezultata projekta.

Informacije o vlasniku autorskih prava moraju biti navedene u slučajevima kada Unija objavljuje rezultate. Informacije o autorskom pravu moraju glasiti kako slijedi: „© - godina – naziv vlasnika autorskog prava. Sva prava pridržana. Licencija izdana Europskoj uniji pod određenim uvjetima.“

Ako korisnici dodijele Agenciji/Komisiji prava korištenja, to ne utječe na obvezu povjerljivosti iz članka II.6. ili obveze korisnika iz članka II.2.1.

ČLANAK II.10 – DODJELA UGOVORA KOJI SU POTREBNI ZA PROVEDBU PROJEKTA

II.10.1. Ako moraju nabaviti robu, radove ili usluge za potrebe provedbe *projekta*, korisnici mogu dodijeliti predmetni ugovor o nabavi u skladu sa svojom uobičajenom praksom nabave pod uvjetom da se ugovor dodijeli ponuditelju ekonomski najpovoljnije ponude ili, ako je to primjereno, ponude s najnižom cijenom. Pritom moraju izbjegavati svaki *sukob interesa*. Natječajni postupci moraju udovoljavati načelu transparentnosti i načelu jednakog postupanja prema potencijalnim ugovarateljima. Korisnici su dužni u pisanom obliku dokumentirati primijenjeni postupak tako da se

osigura ispunjavanje navedenih uvjeta u natječajnom postupku koji se provodi u skladu s njihovom uobičajenom politikom i/ili praksom nabave.

Korisnici moraju osigurati da Agencija/Komisija, Europski revizorski sud i Europski ured za borbu protiv prijevara (OLAF) mogu ostvariti svoja prava iz članka II.27. i u odnosu na korisnikove ugovaratelje.

II.10.2. Korisnici koji djeluju u svojstvu „javnih naručitelja“ u smislu Direktive 2014/24/EU⁸ ili u svojstvu „naručitelja“ u smislu Direktive 2014/25/EU⁹ moraju se pridržavati primjenjivih nacionalna pravila o javnoj nabavi.

Korisnici moraju osigurati da se uvjeti koji se primjenjuje na njih prema člancima II.4., II.5., II.6. i II.9. također primjenjuju i na ugovaratelje.

II.10.3. Isključiva odgovornost za izvršenje *projekta* i za usklađenost s Ugovorom ostaje na korisnicima.

II.10.4. Ako korisnici prekrše svoje obveze iz članka II.10.1., troškovi povezani s predmetnim ugovorom smatraju se neprihvatljivima u skladu s člankom II.19.2. točkama (c), (d) i (e).

Ako korisnici prekrše svoje obveze iz članka II.10.2., iznos bespovratnih sredstava može se smanjiti u skladu s člankom II.25.4.

ČLANAK II.11. – PODUGOVARANJE ZADATAKA KOJI ČINE DIO PROJEKTA

II.11.1. Korisnici mogu sklapati podugovore za zadatke koji čine dio *projekta*. U tom slučaju moraju osigurati da se, uz uvjete utvrđene u članku II.10., poštuju i sljedeći uvjeti:

- (a) podugovaranje ne obuhvaća temeljne zadatke *projekta*;
- (b) primjena podugovaranja opravdana je zbog prirode *projekta* i onoga što je potrebno za njegovu provedbu;
- (c) predviđeni troškovi podugovaranja jasno su navedeni u predviđenom proračunu iz Priloga III;

svaku primjenu podugovaranja koja nije predviđena Prilogom II. i III. priopćuje korisnik koordinator te je odobrava Agencija/Komisija. Agencija/Komisija može dati odobrenje nakon primjene podugovaranja pod sljedećim uvjetima:

- podugovaranje je posebno opravdano u tehničkom izvještaju na sredini razdoblja ili konačnom tehničkom izvještaju iz članaka I.4.3. i I.4.4.; i

⁸ Direktiva 2014/24/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. o javnoj nabavi i o stavljanju izvan snage Direktive 2004/18/EZ

⁹ Direktiva 2014/25/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. o nabavi subjekata koji djeluju u sektoru vodnog gospodarstva, energetskom i prometnom sektoru te sektoru poštanskih usluga i stavljanju izvan snage Direktive 2004/17/EZ

- podugovaranje ne zahtijeva izmjene Ugovora kojima bi se dovela u pitanje odluka o dodjeli bespovratnih sredstava ili povrijedilo načelo jednakog postupanja prema podnositeljima zahtjeva;

(d) korisnici brinu o tome

- i. da se uvjeti koji se primjenjuju na njih prema članku II.8. primjenjuju i na podizvođače;
- ii. da su svi računi što ih izdaju podizvođači dovoljno detaljni da omogućе identifikaciju pojedinačnih stavki koje isporučena usluga obuhvaća (tj. jasan opis i trošak svake pojedine stavke).

II.11.2. Ako korisnici prekrše svoje obveze iz članka II.11.1. točaka (a), (b), (c) ili (d), troškovi povezani s predmetnim ugovorom smatraju se neprihvatljivima u skladu s člankom II.19.2. točkom (f).

Ako korisnici prekrše svoju obvezu iz članka II.11.1. točka (e), iznos bespovratnih sredstava može se smanjiti u skladu s člankom II.25.4.

ČLANAK II.12. – FINANCIJSKA POTPORA TREĆIM STRANAMA

II.12.1. Ako korisnici moraju dati financijsku potporu trećim stranama za vrijeme provedbe *projekta*, ta financijska potpora daje se u skladu s uvjetima navedenima u Prilogu II. Prema tim uvjetima, navode se barem sljedeće informacije:

- (a) najviši iznos financijske potpore koji se može dati. Taj iznos ne smije biti veći od 20,000 EUR po pojedinoj trećoj strani, a ukupan iznos financijske potpore tijekom životnog ciklusa projekta ne smije premašiti 100.000 EUR;
- (b) kriteriji za određivanje točnog iznosa financijske potpore;
- (c) različite vrste aktivnosti za koje se može dobiti financijska potpora na temelju utvrđenog popisa;
- (d) osobe ili kategorije osoba koje mogu dobiti financijsku potporu;
- (e) kriteriji za davanje financijske potpore.

II.12.2. Financijska potpora u obliku nagrada nije dopuštena.

II.12.3. Korisnici moraju osigurati da se uvjeti koji se primjenjuju na njih u skladu s člancima II.3., II.4., II.5., II.7., II.8. i II.27. primjenjuju i na treće strane koje dobivaju financijsku potporu.

ČLANAK II.13. – IZMJENE I DOPUNE UGOVORA

II.13.1. Sve izmjene i dopune Ugovora moraju biti u pisanom obliku.

II.13.2. Izmjena i dopuna ne smije imati svrhu ni učinak mijenjanja Ugovora tako da se dovede u pitanje odluka o dodjeli bespovratnih sredstava ili na način koji je u suprotnosti s načelom jednakog postupanjem prema podnositeljima zahtjeva.

Službena izmjena i dopuna Ugovora potrebna je samo u slučaju bitnih promjena te se prihvaća isključivo u valjano opravdanim slučajevima.

II.13.3. Zahtjev za izmjenu i dopunu mora biti:

- (a) valjano opravdan;
- (b) predan zajedno s odgovarajućom popratnom dokumentacijom; i
- (c) pravodobno poslan drugoj stranci prije predviđenog trenutka stupanja na snagu, ali svakako u roku od mjesec dana prije kraja *razdoblja provedbe*.

Točka (c) ne primjenjuje se u slučajevima koje je stranka koja zahtijeva izmjenu i dopunu propisno potkrijepila pod uvjetom da se druga stranka slaže.

II.13.4. Korisnik koordinator podnosi zahtjev za izmjenu i dopunu u ime korisnikâ. Ako se pak traži promjena korisnika koordinatora bez njegove suglasnosti, zahtjev podnose svi drugi korisnici te se zahtjevu prilaže mišljenje korisnika koordinatora ili dokaz o tome da je njegovo mišljenje zatraženo pisanim putem.

II.13.5. Izmjene i dopune stupaju na snagu na dan kada ih potpiše posljednja stranka ili na dan kada se zahtjev za izmjenom i dopunom odobri.

Izmjene i dopune počinju proizvoditi učinke na datum koji dogovore stranke ili, ako se stranke ne dogovore o tome, na dan stupanja izmjena i dopuna na snagu.

ČLANAK II.14. – USTUPANJE POTRAŽIVANJA TREĆIM STRANAMA

II.14.1. Korisnici ne smiju trećim stranama ustupati svoja potraživanja koja se odnose na plaćanja od strane Agencije/Komisije ako to Agencija/Komisija ne odobri na temelju obrazloženog, pisanog zahtjeva koji korisnik koordinator podnese u ime korisnika.

Ako Agencija/Komisija ne prihvaća ustupanje ili se ne poštuju njegovi uvjeti, ustupanje nema učinka na nju.

II.14.2. Ustupanje potraživanja ni u kojem slučaju ne oslobađa korisnike od njihovih obveza prema Agenciji/Komisiji.

ČLANAK II.15. – VIŠA SILA

- II.15.1.** Stranka suočena s *višom silom* mora drugoj stranci bez odlaganja poslati *službenu obavijest* u kojoj navodi prirodu, vjerojatno trajanje i predvidive učinke predmetnog događaja ili situacije.
- II.15.2.** Stranke moraju poduzeti potrebne mjere za ograničavanje moguće štete uzrokovane višom silom. Moraju poduzeti sve što je u njihovoj moći kako bi se provedba *projekta* što prije nastavila.
- II.15.3.** Ne smatra se da stranka krši svoje obveze iz Ugovora ako je viša sila sprečava u ispunjavanju tih obveza.

ČLANAK II.16. – OBUSTAVA PROVEDBE PROJEKTA

II.16.1. Obustava provedbe od strane korisnikâ

Korisnik koordinator može, u ime korisnikâ, obustaviti provedbu cijelog projekta ili nekog dijela projekta ako takva provedba postane nemoguća ili pretjerano otežana zbog izvanrednih okolnosti, a posebno u slučaju više sile.

Korisnik koordinator mora bez odlaganja o tome obavijestiti Agenciju/Komisiju, pri čemu je dužan navesti:

- (a) razloge za obustavu, uključujući pojedinosti o datumu ili razdoblju nastanka izvanrednih okolnosti; i
- (b) očekivani datum nastavka provedbe.

Čim okolnosti dopuste korisnicima da nastave s provedbom *projekta*, korisnik koordinator mora bez odlaganja o tome obavijestiti Agenciju/Komisiju te podnijeti zahtjev za izmjenom i dopunom Ugovora u skladu s člankom II.16.3. Ta se obveza ne primjenjuje u slučaju raskida Ugovora ili prekida sudjelovanja korisnika u skladu s člancima II.17.1., II.17.2. ili člankom II.17.3.1. točkama (c) ili (d).

II.16.2. Obustava provedbe od strane Agencije/Komisije

II.16.2.1. Razlozi za obustavu

Agencija/Komisija može privremeno obustaviti provedbu cijelog projekta ili dijela projekta:

- (a) ako ima dokaz da je korisnik počinio *nepravilnosti, prijevare* ili *povredu obveza* u postupku dodjele ili za vrijeme provedbe Ugovora;
- (b) ako ima dokaz da je korisnik počinio sustavne ili opetovane *nepravilnosti, prijevare* ili teške *povrede obveza* vezano za druga bespovratna sredstva Unije ili Europske zajednice za atomsku energiju („Euratom”) koja su tom korisniku dodijeljena pod sličnim uvjetima i ako pogreške, *nepravilnosti, prijevare* ili *povrede obveza* bitno utječu na ova bespovratna sredstva; ili
- (c) ako sumnja da je korisnik počinio *nepravilnosti, prijevare* ili *povredu obveza* u postupku dodjele ili za vrijeme provedbe Ugovora te mora provjeriti je li se to stvarno dogodilo.

II.16.2.2. Postupak obustave

Korak 1 – Prije nego što obustavi provedbu projekta, Agencija/Komisija mora poslati *službenu obavijest* korisniku koordinatoru:

- (a) u kojoj ga obavještava o:
 - (i) svojoj namjeri da obustavi provedbu;
 - (ii) razlozima za obustavu;
 - (iii) potrebnim uvjetima za nastavak provedbe u slučajevima iz članka II.16.2.1. točaka (a) i (b); i
- (b) u kojoj ga poziva da dostavi primjedbe u roku od 30 kalendarskih dana od primitka službene obavijesti.

Korak 2 – Ako Agencija/Komisija ne primi nikakve primjedbe ili ako odluči nastaviti postupak unatoč primljenim primjedbama, mora poslati *službenu obavijest* korisniku koordinatoru u kojoj ga obavještava o:

- (a) obustavi provedbe;
- (b) razlozima za obustavu; i
- (c) konačnim uvjetima za nastavak provedbe u slučajevima iz članka II.16.2.1. točaka (a) i (b); ili
- (d) okvirnom datumu završetka potrebne provjere u slučaju iz članka II.16.2.1. točke (c).

Korisnik koordinator mora bez odlaganja obavijestiti ostale korisnike o obustavi. Obustava stupa na snagu pet kalendarskih dana nakon što korisnik koordinator primi *službenu obavijest* ili na kasniji datum naveden u *službenoj obavijesti*.

U protivnom, Agencija/Komisija mora poslati *službenu obavijest* korisniku koordinatoru u kojoj ga obavještava o tome da se postupak obustave ne nastavlja.

II.16.2.3. Nastavak provedbe

Kako bi se provedba mogla nastaviti, korisnici moraju što prije ispuniti tražene uvjete i obavijestiti Agenciju/Komisiju o svakom postignutom napretku.

Ako su ispunjeni uvjeti za nastavak provedbe ili su provedene potrebne provjere, Agencija/Komisija mora korisniku koordinatoru poslati *službenu obavijest* u kojoj:

- (a) obavještava korisnika koordinatora da su uvjeti za ukidanje obustave ispunjeni; i
- (b) traži od korisnika koordinatora da podnese zahtjev za izmjenu i dopunu Ugovora u skladu s člankom II.16.3. Ta se obveza ne primjenjuje u slučaju raskida Ugovora ili prekida sudjelovanja korisnika u skladu s člancima II.17.1., II.17.2. ili člankom II.17.3.1. točkama (c), (g) ili (h).

II.16.3. Učinci obustave

Ako se provedba *projekta* može nastaviti i ako Ugovor nije raskinut, Ugovor se mora izmijeniti i dopuniti u skladu s člankom II.13. kako bi se:

- (a) utvrdio datum nastavka provedbe *projekta*;
- (b) produljilo trajanje *projekta*; i
- (c) napravile ostale promjene potrebne za prilagodbu *projekta* novoj situaciji.

Ukidanje obustave stupa na snagu na datum nastavka provedbe utvrđen u izmjeni i dopuni. Taj datum može biti raniji od datuma stupanja izmjena i dopuna na snagu.

Bespovratna sredstva ne smiju se koristiti za nadoknađivanje ili pokrivanje troškova koji nastanu za vrijeme obustave vezano za provedbu obustavljenog *projekta* ili njegova obustavljenog dijela.

Obustava provedbe *projekta* ne utječe na pravo Agencije/Komisije da raskine Ugovor ili prekine sudjelovanje korisnika u skladu s člankom II.17.3., da smanji bespovratna sredstva ili ostvari povrat neopravdano isplaćenih iznosa u skladu s člancima II.25.4. i II.26.

Nijedna stranka nema pravo tražiti odštetu zbog obustave uvedene na inicijativu druge stranke.

ČLANAK II.17. – RASKID UGOVORA

II.17.1. Raskid Ugovora od strane korisnika koordinatora

Korisnici mogu raskinuti Ugovor.

Korisnik koordinator mora Agenciji/Komisiji poslati *službenu obavijest* o raskidu u kojoj navodi:

- (a) razloge za raskid; i
- (b) datum stupanja raskida na snagu. Taj datum mora biti nakon datuma *službene obavijesti*.

Ako korisnik koordinator ne navede razloge za raskid ili ako Agencija/Komisija smatra da razlozi koje je korisnik naveo nisu opravdani razlozi za raskid, smatra se da je Ugovor nepropisno raskinut.

Raskid stupa na snagu na datum naveden u službenoj obavijesti.

II.17.2. Prekid sudjelovanja jednog ili više korisnika od strane korisnika koordinatora

Korisnik koordinator može prekinuti sudjelovanje jednog ili više korisnika na zahtjev predmetnog pridruženog korisnika ili u ime ostalih pridruženih korisnika.

Korisnik koordinator mora Agenciji/Komisiji poslati *službenu obavijest* o prekidu sudjelovanja i obavijestiti korisnika čije se sudjelovanje prekida.

Ako se prekida sudjelovanje korisnika koordinatora bez njegove suglasnosti, *službenu obavijest* šalje neki drugi pridruženi korisnik (koji djeluje u ime ostalih pridruženih korisnika).

Službena obavijest mora sadržavati:

- (a) razloge za prekid sudjelovanja;
- (b) mišljenje korisnika čije se sudjelovanje prekida (ili dokaz o tome da je njegovo mišljenje zatraženo pisanim putem);
- (c) datum stupanja prekida sudjelovanja na snagu. Taj datum mora biti nakon datuma *službene obavijesti*; i
- (d) zahtjev za izmjenu i dopunu kako je to previđeno člankom II.17.4.2. točkom (a).

Ako korisnik koordinator ne navede razloge za prekid ili ako Agencija/Komisija smatra da razlozi koje je korisnik naveo nisu opravdani razlozi za prekid, smatra se da je sudjelovanje nepropisno prekinuto.

Prekid sudjelovanja stupa na snagu na datum naveden u *službenoj obavijesti*.

II.17.3. Raskid Ugovora ili prekid sudjelovanja jednog ili više korisnika od strane Agencije/Komisije

II.17.3.1. Razlozi za raskid ili prekid sudjelovanja

Agencija/Komisija može raskinuti Ugovor ili prekinuti sudjelovanje jednog ili više korisnika u sljedećim situacijama:

- (a) u slučaju promjene korisnikove pravne, financijske, tehničke, organizacijske ili vlasničke situacije koja može bitno utjecati na provedbu Ugovora ili koja dovodi u pitanje odluku o dodjeli bespovratnih sredstava ili u slučaju promjene vezano za situacije za isključenje navedene u članku 136. Uredbe (EU) 2018/1046 koja dovodi u pitanje odluku o dodjeli bespovratnih sredstava;
- (b) u slučaju da, nakon prekida sudjelovanja jednog ili više korisnika, potrebne promjene Ugovora dovode u pitanje odluku o dodjeli bespovratnih sredstava ili bi dovele do nejednakog postupanja prema podnositeljima zahtjeva;
- (c) u slučaju da korisnici, bilo koja *povezana* osoba ili fizička osoba ključna za dodjelu ili provedbu Ugovora počini ozbiljnu *povredu obveza*, što uključuje nepravilnu provedbu projekta kako je opisano u Prilogu II.;
- (d) u slučaju da je provedba *projekta* onemogućena ili obustavljena zbog više sile ili izvanrednih okolnosti i:
 - (i) ako nije moguće nastaviti provedbu; ili
 - (ii) ako bi potrebne promjene Ugovora dovele u pitanje odluku o dodjeli bespovratnih sredstava ili bi bile suprotno načelu jednakog postupanja prema podnositeljima zahtjeva;
- (e) u slučaju da se korisnik ili fizička ili pravna osoba koja preuzme neograničenu odgovornost za dugove tog korisnika nalazi u nekoj od sljedećih situacija:

- (i) ako su u stečaju, ako podliježu postupku u slučaju nesolventnosti ili postupku likvidacije, ako njihovom imovinom upravlja stečajni upravitelj ili sud, ako su u nagodbi s vjerovnicima, ako su njihove poslovne aktivnosti suspendirane ili ako se nalaze u nekoj istovrsnoj situaciji koja proizlazi iz sličnog postupka predviđenog pravom Unije ili nacionalnim pravom;
 - (ii) ako krše svoje obveze u pogledu plaćanje poreza ili doprinosa s osnove socijalnog osiguranja propisane primjenjivim pravom;
- (f) u slučaju da su korisnik ili bilo koja povezana osoba ili fizička osoba koja je ključna za dodjelu ili provedbu Ugovora počinili:
- (i) *tešku povredu profesionalne dužnosti* dokazanu bilo kojim sredstvima;
 - (ii) prijevaru;
 - (iii) korupciju;
 - (iv) radnje povezane sa zločinačkim organizacijama;
 - (v) pranje novca;
 - (vi) kaznena djela povezana s terorizmom (uključujući financiranje terorizma);
 - (vii) djela nezakonitog korištenja dječje radne snage ili druga kaznena djela trgovine ljudima;
- (g) u slučaju da Agencija/Komisija ima dokaz o tome da su korisnik ili neka *povezana osoba* ili fizička osoba ključna za dodjelu ili provedbu Ugovora počinili *nepravilnosti* ili *povredu obveza* u postupku dodjele ili prilikom provedbe Ugovora, uključujući slučajeve kada taj *korisnik* ili *povezana osoba* ili fizička osoba dostave netočne informacije ili ne dostave tražene informacije;
- (h) u slučaju da Agencija/Komisija ima dokaz o tome da je korisnik počinio sustavne ili opetovane *nepravilnosti*, *prijevare* ili teške *povrede obveza* vezano za druga bespovratna sredstva Unije ili Europske zajednice za atomsku energiju i ako takve *nepravilnosti*, *prijevare* ili *povrede obveza* bitno utječu na ova bespovratna sredstva;
- (i) u slučaju da su korisnik ili neka *povezana osoba* ili fizička osoba ključna za dodjelu ili provedbu Ugovora osnovali subjekt u drugoj jurisdikciji s namjerom da izbjegnu fiskalne, socijalne ili bilo koje druge pravne obveze u jurisdikciji u kojoj se nalazi njihovo sjedište, središnja uprava ili glavno mjesto poslovanja;
- (j) u slučaju da su korisnik ili neka *povezana osoba* ili fizička osoba ključna za dodjelu ili provedbu Ugovora osnovani s namjerom iz točke (i); ili
- (k) u slučaju da je Agencija/Komisija korisniku poslala, posredstvom korisnika koordinatora, *službenu obavijest* u kojoj od korisnika traži da prekine sudjelovanje svog povezanog subjekta zato što se taj subjekt nalazi u situaciji iz točaka (e) do (j), a taj korisnik ne zatraži izmjenu i dopunu kojom se prekida sudjelovanje tog subjekta te se njegovi zadaci preraspodjeljuju.

II.17.3.2. Postupak raskida ili prekida sudjelovanja

Korak 1 – Prije raskida Ugovora ili prekida sudjelovanja jednog ili više korisnika, Agencija/Komisija mora korisniku koordinatoru poslati *službenu obavijest*:

- (a) u kojoj ga obavještava o:
 - (i) svojoj namjeri da raskine Ugovor ili prekine sudjelovanje korisnika;
 - (ii) razlozima za raskid ili prekid sudjelovanja; i
- (b) u kojoj traži od njega da u roku od 45 kalendarskih dana od primitka službene obavijesti:
 - (i) dostavi primjedbe u ime svih korisnika; i
 - (ii) u slučaju iz članka II.17.3.1. točke (c), obavijesti Agenciju/Komisiju o mjerama kojima će se osigurati ispunjavanja obveza iz Ugovora.

Korak 2 – Ako Agencija/Komisija ne primi nikakve primjedbe ili ako odluči nastaviti postupak unatoč primljenim primjedbama, poslat će *službenu obavijest* korisniku koordinatoru u kojoj će ga obavijestiti o raskidu ili prekidu i datumu stupanja raskida ili prekida na snagu. Korisnik koordinator mora bez odlaganja obavijestiti druge korisnike o raskidu ili prekidu sudjelovanja.

U protivnom, Agencija/Komisija mora poslati *službenu obavijest* korisniku koordinatoru u kojoj ga obavještava o tome da se predmetni postupak ne nastavlja.

Raskid ili prekid stupa na snagu:

- (a) u slučaju raskida ili prekida iz članka II.17.3.1. točaka (a), (b), (c) i (e): na dan naveden u *službenoj obavijesti* o raskidu ili prekidu koja se spominje u drugom podstavku (tj. u koraku 2 gore);
- (b) u slučaju raskida ili prekida iz članka II.17.3.1. točaka (d), (f), (g), (h) i (i): dan nakon što korisnik koordinator primi *službenu obavijest* o raskidu koja se spominje u drugom podstavku (tj. u koraku 2 gore).

II.17.4. Učinci raskida ili prekida

II.17.4.1. Učinci raskida Ugovora:

U roku od 60 kalendarskih dana od stupanja raskida na snagu, korisnik koordinator mora podnijeti zahtjev za plaćanje preostalog iznosa kako je utvrđeno člankom I.4.4.

Ako Komisija ne primi zahtjev za plaćanje preostalog iznosa u navedenom roku, bespovratnim sredstvima nadoknađuju se ili pokrivaju isključivo troškovi uključeni u odobreni tehnički izvještaj i, prema potrebi, u odobreni financijski izvještaj.

Ako Agencija/Komisija raskine Ugovor zato što korisnik koordinator nije ispunio obvezu podnošenja zahtjeva za plaćanje, korisnik koordinator nema pravo podnijeti zahtjev za plaćanje nakon raskida. U tom se slučaju primjenjuje drugi podstavak.

Agencija/Komisija izračunava konačni iznos bespovratnih sredstava kako je to navedeno u članku II.25. i preostali iznos kako je to navedeno u članku I.5.4. na temelju dostavljenih izvještaja. U obzir se uzimaju samo aktivnosti poduzete prije datuma stupanja raskida na snagu ili prije isteka provedbenog razdoblja kako je utvrđeno u članku I.2.2, ovisno o tome što nastupi ranije. Ako se bespovratna sredstva dodjeljuju u obliku nadoknade stvarno nastalih troškova,

kako je to predviđeno u članku I.3.2. točki (a) podtočki (i), bespovratnim sredstvima nadoknađuju se ili pokrivaju samo oni troškovi koji nastanu prije stupanja raskida na snagu. Troškovi povezani s ugovorima koji se trebaju izvršiti nakon raskida ne uzimaju se u obzir te se ne nadoknađuju ili ne pokrivaju bespovratnim sredstvima

Agencija/Komisija može smanjiti bespovratna sredstva u skladu s člankom II.25.4. u sljedećim slučajevima:

- (a) ako korisnik nepropisno raskine Ugovor u smislu članka II.17.1.; ili
- (b) ako Agencija/Komisija raskine Ugovor iz razloga koji su navedeni u članku II.17.3.1. točkama (c), (f), (g), (h) i (i).

Nijedna stranka nema pravo tražiti odštetu zbog toga što je druga stranka raskinula Ugovor.

Obveze korisnika nastavljaju se primjenjivati nakon raskida, posebno one iz članaka I.4., II.6., II.8., II.9., II.14., II.27. i svih dodatnih odredbi o korištenju rezultata, kako je to utvrđeno u Posebnim uvjetima.

II.17.4.2. Učinci prekida sudjelovanja jednog ili više korisnika:

- a) Korisnik koordinator mora podnijeti zahtjev za izmjenu i dopunu u kojem se navodi:
 - (i) prijedlog preraspodjele zadataka jednog ili više korisnika čija se suradnja prekida;
 - i
 - (ii) po potrebi, jedan novi korisnik ili više novih korisnika koji će zamijeniti predmetnog korisnika ili korisnike u pogledu svih njihovih prava i obveza iz Ugovora.

Ako Agencija/Komisija prekine sudjelovanje korisnika, korisnik koordinator mora podnijeti zahtjev za izmjenu i dopunu u roku od 60 kalendarskih dana od dana stupanja prekida sudjelovanja na snagu.

Ako korisnik koordinator prekine sudjelovanje korisnika, zahtjev za izmjenu i dopunu mora se uključiti u *službenu obavijest* o raskidu iz članka II.17.2.

Kada prekid sudjelovanja stupa na snagu nakon završetka *razdoblja provedbe*, nije potrebno podnositi zahtjev za izmjenu i dopunu ako korisnik čije se sudjelovanje prekida nije korisnik koordinator. U tom slučaju, u zahtjevu za izmjenu i dopunu mora se predložiti novi korisnik koordinator.

Ako Agencija/Komisija odbije zahtjev za izmjenu i dopunu, Ugovor se može raskinuti u skladu s člankom II.17.3.1 točkom (b). Zahtjev za izmjenu i dopunu može se odbiti ako dovodi u pitanje odluku o dodjeli bespovratnih sredstava ili ako je u suprotnosti s načelom jednakog postupanja prema podnositeljima zahtjeva.

- b) Korisnik čije se sudjelovanje prekida mora korisniku koordinatoru dostaviti:
 - (i) tehnički izvještaj; i

- (ii) financijski izvještaj za razdoblje od kraja posljednjeg izvještajnog razdoblja do datuma stupanja prekida sudjelovanja na snagu.

Korisnik koordinator mora uključiti te informacije u zahtjev za plaćanje za sljedeće izvještajno razdoblje.

U obzir se uzimaju samo aktivnosti poduzete prije datuma stupanja prekida sudjelovanja na snagu. Ako se bespovratna sredstva dodjeljuju u obliku nadoknade stvarno nastalih troškova, kako je to predviđeno u članku I.3.2 točka (a) podtočka (i), bespovratnim sredstvima nadoknađuju se ili pokrivaju samo oni troškovi koji za predmetnog korisnika nastanu prije stupanja prekida sudjelovanja na snagu. Troškovi povezani s ugovorima koji se trebaju izvršiti nakon prekida sudjelovanja ne uzimaju se u obzir te se ne nadoknađuju ili ne pokrivaju bespovratnim sredstvima.

Agencija/Komisija može smanjiti bespovratna sredstva u skladu s člankom II.25.4. u sljedećim slučajevima:

- (a) ako korisnik koordinator nepropisno prekine sudjelovanje nekog korisnika u smislu članka II.17.2.; ili
- (b) ako Agencija/Komisija raskine Ugovor iz razloga koji su navedeni u članku II.17.3.1. točkama (c), (f), (g), (h) ili (i).

Nijedna stranka nema pravo tražiti odštetu zbog toga što je druga stranka prekinula sudjelovanje korisnika.

Obveze predmetnog korisnika nastavljaju se primjenjivati nakon prekida sudjelovanja, posebno one iz članaka I.4., II.6., II.8., II.9., II.14., II.27. i svih dodatnih odredbi o korištenju rezultata, kako je to utvrđeno u Posebnim uvjetima.

ČLANAK II.18. – MJERODAVNO PRAVO, RJEŠAVANJE SPOROVA I IZVRŠIVE ODLUKE

II.18.1. Mjerodavno pravo za ovaj Ugovor je primjenjivo pravo Unije koje se, prema potrebi, nadopunjuje belgijskim pravom.

II.18.2. U skladu s člankom 272. UFEU-a, za odlučivanje u sporovima između Unije i korisnika u pogledu tumačenja, primjene ili valjanosti Ugovora, ako se takav spor ne može riješiti mirim putem, isključivo je nadležan Opći sud ili, u slučaju žalbe, Sud Europske unije.

II.18.3. U skladu s člankom 299. UFEU-a, za potrebe povrata u smislu članka II.26., Agencija/Komisija može donijeti izvršivu odluku kojom se nameće novčana obveza, osim ako se ona nameće državama.

Protiv te odluke može se pokrenuti *postupak* pred Općim sudom Europske unije u skladu s člankom 263. UFEU-a.

DIO B – FINACIJSKE ODREDBE

ČLANAK II.19. – PRIHVATLJIVI TROŠKOVI

II.19.1. Uvjeti prihvatljivosti troškova

Prihvatljivi troškovi projekta su troškovi koji su stvarno nastali za korisnika i koji ispunjavaju sljedeće kriterije:

- (a) nastali su za vrijeme *razdoblja provedbe*, osim troškova koji su vezani za zahtjev za plaćanje preostalog iznosa i odgovarajuću popratnu dokumentaciju iz članka I.4.4.;

smatra se da je trošak nastao za vrijeme razdoblja provedbe ako je zakonska obveza plaćanja ugovorena nakon datuma početka i prije datuma završetka projekta ili pak nakon što je Agencija/Komisija potpisala ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava pod uvjetom da ga je potpisala prije datuma početka projekta;
- (b) navedeni su u predviđenom proračunu projekta. Predviđeni proračun utvrđen je u Prilogu III.;
- (c) nastali su vezano za *projekt* kako je to opisano u Prilogu II. i potrebni su za njegovu provedbu;
- (d) moguće ih je utvrditi i provjeriti, posebno zato što su uneseni u računovodstvenu evidenciju korisnika i utvrđeni u skladu s primjenjivim računovodstvenim standardima države u kojoj korisnik ima poslovni nastan te u skladu s uobičajenom praksom troškovnog računovodstva korisnika;
- (e) ispunjavaju zahtjeve primjenjivog poreznog i socijalnog zakonodavstva; i
- (f) razumni su, opravdani i u skladu s načelom dobrog financijskog upravljanja, posebno u pogledu ekonomičnosti i učinkovitosti.

II.19.2. Prihvatljivi izravni troškovi

Izravni troškovi projekta prihvatljivi su ako ispunjavaju uvjete prihvatljivosti iz članka II.19.1.

U prihvatljive *izravne troškove* posebno se ubrajaju sljedeće kategorije troškova ako ispunjavaju uvjete prihvatljivosti utvrđene u članku II.19.1. te sljedeće uvjete:

- (a) troškovi osoblja koje je zaposleno na temelju ugovora o radu s korisnikom ili na temelju jednakovrijednog akta o imenovanju i raspoređeno na rad na *projektu*, pod uvjetom da su ti troškovi u skladu s korisnikovim uobičajenim pravilima o naknadama za zaposlenike.

Ti troškovi uključuju stvarne plaće i doprinose za socijalno osiguranje te ostale zakonom propisane troškove uključene u naknade za zaposlene. Mogu uključivati i dodatne naknade, uključujući plaćanja na temelju dopunskih ugovora neovisno o vrsti ugovora, pod uvjetom da se dosljedno isplaćuju u svim slučajevima kada je potrebna ista vrsta poslova ili stručnog znanja, i neovisno o korištenom izvoru financiranja. Troškovi osoblja mogu obuhvaćati i troškove fizičkih osoba zaposlenih na temelju ugovora s korisnikom,

osim ugovora o radu, ili fizičkih osoba koje je korisniku uz naknadu uputila treća osoba, pod uvjetom da su ispunjeni sljedeći uvjeti:

- (i) osoba radi u uvjetima sličnima onima u kojima rade zaposlenici (posebno u pogledu načina organizacije rada, zadataka koji se obavljaju i prostora u kojima se obavljaju);
- (ii) rezultati rada vlasništvo su korisnika (osim ako je iznimno dogovoreno drukčije); i
- (iii) troškovi se znatno ne razlikuju od troškova osoblja koje slične zadatke obavlja na temelju ugovora o radu s korisnikom.

Zbroj doprinosa javnih tijela proračunu projekta u svojstvu korisnika mora premašivati troškove plaća pripisanih projektu za zaposlenike javnih tijela koji se ne smatraju „dodatnim osobljem“ kako je to opisano u Prilogu III. za najmanje 2 %.

„Dodatno osoblje“ uključuje sve zaposlenike javnih tijela – bilo da su zaposleni na neodređeno ili na određeno vrijeme – koji rade na temelju ugovora ili produljenja ugovora:

- koji stupa na snagu na datum početka projekta ili nakon toga ili pak na datum kada Agencija/Komisija potpiše ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava ili nakon toga u slučaju da datum potpisivanja pada prije datuma početka projekta, i
 - kojim se ti zaposlenici izričito upućuju/ustupaju za rad na projektu;
- (b) putni troškovi i pripadajuće dnevnice, pod uvjetom da su ti troškovi u skladu s korisnikovom uobičajenom praksom u pogledu putnih troškova;
- (c) **troškovi amortizacije i prototipovi**

Troškovi amortizacije trajnih dobara ili druge imovine (nove ili rabljene opreme ili infrastrukture) kako su navedeni u računovodstvenim izvještajima korisnika (tj. uneseni u inventar ili neki drugi popis trajnih dobara / druge imovine ili koji se smatraju kapitalnim izdacima u skladu s primjenjivim poreznim i računovodstvenim pravilima), pod uvjetom da je ta imovina:

(i) otpisana u skladu s međunarodnim računovodstvenim standardima i uobičajenom računovodstvenom praksom korisnika; i

(ii) kupljena u skladu s člankom II.10.1. ako je kupljena tijekom *razdoblja provedbe*;

Troškovi najma ili zakupa opreme ili druge imovine također su prihvatljivi pod uvjetom da ne premašuju troškove amortizacije slične opreme ili imovine i da ne uključuju nikakve naknade za financiranje.

Pri utvrđivanju prihvatljivih troškova u obzir se uzima samo dio troškova amortizacije, najma ili zakupa opreme koji odgovara *razdoblju provedbe* i stopi stvarne upotrebe za potrebe *projekta*. Iznimno, cjelokupan trošak kupnje opreme može biti prihvatljiv prema

Posebним uvjetima ako je to opravdano zbog prirode *projekta* i konteksta upotrebe opreme ili imovine.

Osnova za izračun prihvatljivih troškova amortizacije ne smije premašiti sljedeće granice:

- troškovi opreme: 50 % ukupnog troška nabave,
- troškovi infrastrukture: 25 % ukupnog troška nabave;

Troškovi nastali nabavom trajnih dobara, uključujući informacijske ploče, mogu biti prihvatljivi isključivo pod uvjetom da ta dobra nose logotip programa (i logotip mreže Natura 2000, prema potrebi).

U *projektima tehničke podrške u okviru programa LIFE* trošak amortizacije i troškovi najma ili zakupa infrastrukture nisu prihvatljivi.

Prototip je oprema ili infrastruktura koja je izrađena posebno za provedbu projekta i nije komercijalizirana i/ili nije dostupna kao serijski proizvod. Prototip mora imati ključnu ulogu u demonstracijskim aktivnostima projekta;

- (d) troškovi potrošnog materijala i pribora, s izuzetkom uobičajenog uredskog potrošnog materijala i pribora, pod uvjetom da su:
- (i) kupljeni u skladu s člankom II.10.1.; i
 - (ii) izravno dodijeljeni *projektu*;
- (e) troškovi koji izravno proizlaze iz uvjeta utvrđenih Ugovorom (širenje informacija, konkretno ocjenjivanje *projekta*, revizije, prijevodi, umnožavanje), uključujući troškove traženih financijskih jamstava, pod uvjetom da su predmetne usluge nabavljene u skladu s člankom II.10.1;
- (f) troškovi vezani za podugovore u smislu članka II.11. ako su ispunjeni uvjeti iz članka II.11.1. točaka (a), (b), (c) i (d);
- (g) troškovi financijske potpore trećim stranama;
- (h) carine, porezi i pristojbe koje plaća korisnik, posebno porez na dodanu vrijednost (PDV), pod uvjetom da su uključeni u prihvatljive *izravne troškove* i ako Ugovorom o dodjeli bespovratnih sredstava nije predviđeno drukčije.
- PDV koji se ne može odbiti prihvatljiv je kao trošak, osim za aktivnosti koje odgovaraju konceptu suverenih ovlasti koje izvršavaju države članice;*
- (i) troškovi nastali ***kupnjom zemljišta ili dugoročnim zakupom zemljišta ili jednokratnom naknadom za prava korištenja zemljišta*** koji se odnose na česticu koja je neodvojivo povezana s provedbom projekta i koja je izričito predviđena u njemu smatraju se u cijelosti prihvatljivima pod uvjetom da:

- (aa) kupnja doprinosi, i to sklopu projekta i izvan njega, poboljšanju, održavanju i obnavljanju integriteta mreže Natura 2000, uključujući kroz poboljšanja povezanosti stvaranjem koridora, prijelaznih područja („stepping stones“) ili drugih elemenata zelene infrastrukture;
- (bb) stečeno zemljište ili prava korištenja zemljišta u vlasništvu su subjekta ili fizičke osobe koja nije korisnik projekta ili njegovo osoblje, te se može isključiti postojanje sukoba interesa u odnosu na taj subjekt ili osobu;
- (cc) kupnja zemljišta je jedini ili najučinkovitiji način da se postigne željeni učinak očuvanja, a nabavna cijena zasnovana je na tržišnim uvjetima;
- (dd) kupljeno zemljište dugoročno je rezervirano za namjene koje su u skladu s ciljevima iz članaka 11., 14. ili 15. Uredbe o programu LIFE; i
- (ee) predmetna država članica osigurava da će zemljište biti dugoročno namijenjeno u svrhe očuvanja prirode putem prijenosa ili na neki drugi način;
- (ff) prodavatelj zemljišta/prava nije javno tijelo, uz iznimku lokalnih tijela u slučaju kratkoročnih zakupa;
- (gg) za zemljište kupljeno kako je to predviđeno projektom korisnik koordinator osigurava da upis u zemljišne knjige uključuje jamstvo o tome da se zemljište neopozivo namjenjuje za očuvanje prirode. Ako u predmetnoj državi članici ne postoje zemljišne knjige ili one ne daju pravno jamstvo u dovoljnoj mjeri, korisnik koordinator uključuje klauzulu o neopozivoj namjeni zemljišta za očuvanje prirode u ugovor o kupoprodaji zemljišta. U zemljama u kojima bi bilo protuzakonito uključiti takvo jamstvo u zemljišne knjige ili kupoprodajni ugovor Agencija/Komisija može prihvatiti jednakovrijedno jamstvo u tom pogledu, pod uvjetom da ono dugoročno pruža istu razinu zaštite i ispunjava zahtjev iz članka 20. stavka 3. Uredbe br. 1293/2013;
- (hh) također, ako je riječ o zemljištu koje kupuju privatne organizacije, upis u zemljišne knjige (ili kupoprodajni ugovor ako se prihvaća umjesto upisa u skladu s prethodnim stavkom) sadržava jamstvo o tome da će se vlasništvo nad zemljištem prenijeti na pravno tijelo koje prvenstveno djeluje u području zaštite prirode u slučaju da ta privatna organizacija prestane postojati ili ne može upravljati zemljištem u skladu sa zahtjevima za očuvanje prirode. U zemljama u kojima bi bilo protuzakonito uključiti takvo jamstvo u zemljišne knjige ili u kupoprodajni ugovor Agencija/Komisija može prihvatiti jednakovrijedno jamstvo u tom pogledu, pod uvjetom da ono dugoročno pruža istu razinu zaštite i ispunjava zahtjev iz članka 20. stavka 3. Uredbe br. 1293/2013;
- (ii) u slučaju kupnje prava, upis u zemljišne knjige mora se izmijeniti na propisan način;
- (jj) u slučaju kupnje zemljište radi kasnije zamjene za drugu česticu na kojoj će se izvršavati projekt, zamjena se izvršava najkasnije prije kraja projekta a odredbe ovog članka primjenjuju se na zemljište dobiveno zamjenom. Zemljište kupljeno radi zamjene za drugo zemljište izuzeto je, u fazi izvještavanja na sredini razdoblja, od obveze pribavljanja jamstva o neopozivoj namjeni zemljišta za očuvanje prirode.

Trajanje *zakupa zemljišta* ograničava se na trajanje projekta (kratkoročan zakup), kada se smatra podugovaranjem, ili na najmanje 20 godina (dugoročan zakup), te mora biti usklađeno potrebama zaštite staništa i vrsta. U slučaju dugoročnog zakupa zemljišta,

ugovor o zakupu jasno uključuje sve odredbe i obveze koje omogućuju ostvarivanje njegovih ciljeva u pogledu zaštite staništa i vrsta.

Podaci o česticama koje se financiraju iz programa LIFE elektronički se pohranjuju u bazu podataka o kupnji zemljišta (eng. *Land Purchase Database – LPD*) programa LIFE. Korisnik koordinator odgovoran je za unos i potvrdu podataka (opisnih i prostornih) o kupnji zemljišta u LPD u fazi podnošenja završnog izvještaja. Format podataka potrebno je prilagoditi standardima geografskog informacijskog sustava (GIS-a) koji se primjenjuju u LPD-u. Korisnik koordinator dobit će pristup LPD-u šest mjeseci prije datuma završetka projekta kako je utvrđeno člankom I.2.2.

Troškovi koji nastanu zbog plaćanja naknade za izgubljene prihode prihvatljivi su ako je takav izdatak bio neophodan za ostvarivanje ciljeva u okviru prioritetnog područja prirode i bioraznolikosti, prioritetnog područja ublažavanja klimatskih promjena ili prioritetnog područja prilagodbe klimatskim promjenama programa LIFE i pod sljedećim uvjetima:

- isplaćena naknada odgovara tržišnim cijenama;
- plaćanje naknade formalizirano je pravnim dokumentom; i
- naknada se ne plaća javnom tijelu, uz iznimku lokalnih tijela pod uvjetom da to Agencija/Komisija odobri kao ključno za ostvarivanje ciljeva projekta;

(k) troškovi nastali uslijed izrade komunikacijskih materijala, uključujući mrežna mjesta (*website*), mogu biti prihvatljivi isključivo pod uvjetom da ti materijali nose logotip programa LIFE (i logotip mreže Natura 2000, kada je to primjenjivo).

II.19.3 Prihvatljivi neizravni troškovi

Neizravni troškovi projekta (također poznati kao „režijski troškovi”) su prihvatljivi ako predstavljaju pravednu raspodjelu ukupnih režijskih troškova korisnika i ako ispunjavaju uvjete prihvatljivosti iz članka II.19.1.

Prihvatljivi neizravni troškovi prijavljuju se na temelju paušalnog iznosa utvrđenog u Prilogu III. u skladu s člankom I.3.2 točkom (a) podtočkom (iv) i ne smiju premašiti 7 % prihvatljivih izravnih troškova korisnika, isključujući troškove kupnje ili dugoročnog zajma zemljišta ili jednokratnih naknada za prava korištenja zemljišta.

II.19.4 Neprihvatljivi troškovi

Uz sve druge troškove koji ne ispunjavaju uvjete iz članka II.19.1., sljedeći troškovi ne smatraju se prihvatljivima:

- (a) povrat na kapital i dividende koje isplaćuje korisnik;
- (b) dug i troškovi servisiranja duga;
- (c) rezervacije za gubitke ili dugove;
- (d) dug s osnove kamata;
- (e) sumnjiva dugovanja;

- (f) negativne tečajne razlike;
- (g) troškovi prijenosa sredstava Agencije/Komisije koje naplaćuje korisnikova banka;
- (h) troškovi koje je korisnik prijavio u okviru nekog drugog projekta za koji su dodijeljena bespovratna sredstva koja se financiraju iz proračuna Unije. Takva bespovratna sredstva uključuju sredstva koja dodjeljuje država članica i koja se financiraju iz proračuna Unije te sredstva koja dodjeljuju tijela koja nisu Agencija/Komisija u svrhu provedbe proračuna Unije. Posebice, korisnici koji prime bespovratna sredstva za poslovanje koja se financiraju iz proračuna EU-a ili Euroatoma ne smiju prijaviti neizravne troškove za razdoblje ili razdoblja obuhvaćena tim sredstvima ako ne mogu dokazati da se bespovratnim sredstvima za poslovanje ne pokrivaju nikakvi troškovi projekta;
- (i) doprinosi u naravi trećih strana, uključujući volonterski rad;
- (j) pretjerani ili nerazumni rashodi;
- (k) PDV koji se može odbiti;
- (l) troškovi vezani za projekte koji se mogu smatrati kompenzacijskim mjerama ili mjerama ublažavanja šteta¹⁰ koje su nanese prirodi ili bioraznolikosti uslijed dopuštenih planova ili projekata;
- (m) osim u slučajevima kada je to izrijekom predviđeno u opisu projekta iz Priloga II., troškovi vezani za planove upravljanja, akcijske planove ili slične planove¹¹, koji su pripremljeni ili izmijenjeni u kontekstu projekta u okviru programa LIFE ako predmetni plan nije usvojen i primijenjen prije datuma završetka projekta. To uključuje dovršetak, i to prije datuma završetka projekta, svih postupkovnih/pravnih koraka u državama članicama u kojima je predviđena provedba takvih postupaka;
- (n) troškovi velike infrastrukture ili temeljnih znanstvenih istraživanja ako nisu izrijekom predviđeni u opisu projekta iz Priloga II.

ČLANAK II.20. – UTVRDIVOST I PROVJERLJIVOST PRIJAVLJENIH IZNOSA

II.20.1. Prijavljanje troškova i doprinosa

Svaki korisnik mora prijaviti sljedeće kao prihvatljive troškove ili kao zatraženi doprinos:

- (a) za stvarne troškove: stvarno nastale troškove za *projekt*;
- (b) za jedinične troškove ili doprinose: nije primjenjivo;
- (c) za jednokratne troškove ili doprinose: nije primjenjivo;
- (d) za paušalne troškove ili doprinose: iznos dobiven primjenom fiksnog postotka iz članka I.3.2. točke (a) podtočke (iv) ili (d);
- (e) za jedinične troškove prijavljene na temelju korisnikovih uobičajenih praksi troškovnog računovodstva: nije primjenjivo;
- (f) za jednokratne troškove prijavljene na temelju korisnikovih uobičajenih praksi troškovnog računovodstva: nije primjenjivo;

¹⁰ Ako te štete nisu nastale kao posljedica ciljeva samog projekta u sklopu programa LIFE.

¹¹ Obvezni „planovi za razdoblje nakon programa LIFE“ nisu uključeni u ovu kategoriju.

- (g) za paušalne troškove prijavljene na temelju korisnikovih uobičajenih praksi troškovnog računovodstva: nije primjenjivo.

II.20.2. Evidencija i druga dokumentacija kojom se potkrepljuju prijavljeni troškovi i doprinosi

Svaki korisnik mora dostaviti sljedeće ako se to traži u okviru provjera ili revizija iz članka II.27.:

- (a) za stvarne troškove: odgovarajuću popratnu dokumentaciju kojom se dokazuju prijavljeni troškovi, poput ugovora, računa i računovodstvenih evidencija.
Uz navedeno, korisnikovi uobičajeni računovodstveni postupci i postupci unutarnjeg nadzora moraju omogućivati izravno usklađivanje prijavljenih iznosa s iznosima iskazanima u njegovim računovodstvenim izvještajima te iznosima iskazanima u popratnoj dokumentaciji.

- (b) za jedinične troškove ili doprinose: odgovarajuća popratna dokumentacija kao dokaz o broju prijavljenih jedinica.

Korisnik nije obvezan iskazati pokriveno stvarne prihvatljive troškove ni dostaviti popratne dokumente, poput računovodstvenih izvještaja, radi dokazivanja iznosa prijavljenog po jedinici;

- (c) za jednokratne troškove ili doprinose: odgovarajuća popratna dokumentacija kojom se dokazuje da je *aktivnost* pravilno provedena.

Korisnik nije obvezan iskazati pokriveno stvarne prihvatljive troškove ni dostaviti popratne dokumente, poput računovodstvenih izvještaja, radi dokazivanja iznosa koji je prijavljen kao jednokratni iznos;

- (d) za paušalne troškove ili doprinose: odgovarajuća popratna dokumentacija kojom se dokazuju prihvatljivi troškovi ili traženi doprinosi na koji se primjenjuje paušalna stopa.

Korisnik nije obvezan iskazati pokriveno stvarne prihvatljive troškove ni dostaviti popratne dokumente, poput računovodstvenih izvještaja, za primijenjenu paušalnu stopu.

II.20.3. Uvjeti za utvrđivanje usklađenosti praksi troškovnog računovodstva

Nije primjenjivo

ČLANAK II.21 – PRIHVATLJIVOST TROŠKOVA SUBJEKATA POVEZANIH S KORISNICIMA

Ako Posebni uvjeti uključuju odredbu o subjektima koji su povezani s korisnicima, troškovi nastali za takve subjekte prihvatljivi su:

- (a) ako su u skladu s istim uvjetima iz članaka II.19. i II.20. koji se primjenjuju na predmetnog korisnika; i
(b) ako korisnik s kojim je subjekt povezan osigura da se uvjeti koji se primjenjuju na njega u skladu s člancima II.4., II.5., II.6., II.8., II.10., II.11. i II.27. primjenjuju i na povezani subjekt.

ČLANAK II.22. – PRIJENOS PRORAČUNSKIH SREDSTAVA

Korisnici mogu vršiti prilagodbe predviđenog proračuna iz Priloga III. međusobnim prijenosom sredstava u iznosu do 20 % ukupnih prihvatljivih troškova u svrhu preraspodjele sredstava između različitih proračunskih kategorija pod uvjetom da se projekt provodi kako je opisano u Prilogu II. Takva prilagodba ne zahtijeva izmjenu i dopunu Ugovora iz članka II.13.

Međutim, korisnici ne smiju dodavati troškove povezane s *podugovorima* koji nisu predviđeni u Prilogu I. ako Agencija/Komisija nije odobrila takve dodatne *podugovore* u skladu s člankom II.11.1. točkom (d).

ČLANAK II.23. – NEISPUNJAVANJE OBVEZA IZVJEŠTAVANJA

Agencija/Komisija može raskinuti Ugovor kako je to predviđeno člankom II.17.3.1. točkom (c) i smanjiti iznos bespovratnih sredstava kako je to predviđeno člankom II.25.4. ako korisnik koordinator:

- (a) ne podnese zahtjev za međuplaćanje ili zahtjev za plaćanje preostalog iznosa zajedno s dokumentacijom iz članka I.4.3. ili I.4.4. u roku od 90 kalendarskih dana nakon završetka odgovarajućeg izvještajnog razdoblja; i
- (b) ne podnese takav zahtjev ni u dodatnom roku od 60 kalendarskih dana nakon što mu Agencija/Komisija pošalje pisanu opomenu.]

ČLANAK II.24. – OBUSTAVA PLAĆANJA I PREKID TIJEKA ROKA PLAĆANJA

II.24.1. Obustava plaćanja

II.24.1.1. Razlozi za obustavu

Agencija/Komisija može u svakom trenutku obustaviti, u cijelosti ili djelomično, plaćanje predujma i međuplaćanja za jednog ili više korisnika ili plaćanje preostalog iznosa za sve korisnike:

- (a) ako Agencija/Komisija ima dokaz da je korisnik počinio *nepravilnosti, prijevare* ili *povredu obveza* u postupku dodjele ili prilikom provedbe Ugovora ili ako korisnik ne ispunjava svoje obveze iz Ugovora;
- (b) ako Agencija/Komisija ima dokaz da je korisnik počinio sustavne ili opetovane *nepravilnosti, prijevare* ili tešku *povredu obveza* vezano za druga bespovratna sredstva Unije ili Europske zajednice za atomsku energiju („Euratom”) koja su tom korisniku dodijeljena pod sličnim uvjetima i ako te *nepravilnosti, prijevare* ili povrede obveza bitno utječu na ova bespovratna sredstva; ili
- (c) ako Agencija/Komisija sumnja da je korisnik počinio *nepravilnosti, prijevare* ili *povredu obveza* u postupku dodjele ili za vrijeme provedbe Ugovora te mora provjeriti je li se to stvarno dogodilo.

II.24.1.2. Postupak obustave

Korak 1 – Prije nego što obustavi plaćanja, Agencija/Komisija mora poslati *službenu obavijest* korisniku koordinatoru:

- (a) u kojoj ga obavještava o:

- (i) svojoj namjeri da obustavi plaćanje;
 - (ii) razlozima obustave;
 - (iii) potrebnim uvjetima za nastavak plaćanja u slučajevima iz članka II.24.1.1. točaka (a) i (b); i
- (b) u kojoj ga poziva da dostavi primjedbe u roku od 30 kalendarskih dana od primitka službene obavijesti.

Korak 2 – Ako Agencija/Komisija ne primi nikakve primjedbe ili ako odluči nastaviti postupak unatoč primljenim primjedbama, mora poslati *službenu obavijest* korisniku koordinatoru u kojoj ga obavještava o sljedećem:

- (a) obustavi plaćanja;
- (b) razlozima obustave;
- (c) konačnim uvjetima za nastavak plaćanja u slučajevima iz članka II.24.1.1. točaka (a) i (b);
- (d) okvirnom datumu završetka potrebne provjere u slučaju iz članka II.24.1.1. točke (c).

Korisnik koordinator mora bez odlaganja obavijestiti ostale korisnike o obustavi. Obustava stupa na snagu na dan kada Agencija/Komisija pošalje *službenu obavijest* o obustavi (korak 2).

U protivnom, Agencija/Komisija mora poslati *službenu obavijest* korisniku koordinatoru u kojoj ga obavještava o tome da se postupak obustave ne nastavlja.

II.24.1.3 Učinci obustave

Dok traje obustava plaćanja, korisnik koordinator nema pravo podnositi:

- (a) zahtjeve za plaćanje i popratnu dokumentaciju iz članaka I.4.2, I.4.3. i I.4.4; ili
- (b) ako se obustava odnosi samo na plaćanja predujma ili međuplaćanja za jednog ili više korisnika, zahtjeve za plaćanje i popratnu dokumentaciju koji se odnose na sudjelovanje predmetnog korisnika ili predmetnih korisnika u *projektu*.

Odgovarajući zahtjevi za plaćanje i popratna dokumentacija mogu se dostaviti čim to bude moguće nakon što se plaćanje nastavi ili uz prvi zahtjev za plaćanje nakon što se plaćanje nastavi u skladu s rasporedom utvrđenim u članku I.4.1.

Obustava plaćanja ne utječe na pravo korisnika koordinatora da obustavi provedbu *projekta* kako je to predviđeno člankom II.16.1. ili pak raskine Ugovor ili prekine sudjelovanje korisnika kako je to predviđeno člancima II.17.1. i II.17.2

II.24.1.4 Nastavak plaćanja

Kako bi Agencija/Komisija nastavila s plaćanjem, korisnici moraju ispuniti tražene uvjete u što kraćem roku i moraju obavijestiti Agenciju/Komisiju o svakom postignutom napretku.

Ako se uvjeti za nastavak plaćanja ispune, obustava će se ukinuti. Agencija/Komisija mora o tome obavijestiti korisnika putem *službene obavijesti*.

II.24.2. Prekid tijeka roka plaćanja

II.24.2.1. Agencija/Komisija može u svakom trenutku prekinuti tijek roka za plaćanje iz članaka I.4.9., I.4.10. i I.4.11. ako se zahtjev za plaćanje ne može odobriti zbog toga što:

- (a) zahtjev nije u skladu s Ugovorom;
- (b) nije predočena odgovarajuća popratna dokumentacija; ili
- (c) postoji sumnja u pogledu prihvatljivosti troškova koji su prijavljeni u financijskim izvještajima te su potrebne dodatne provjere, revizije ili istrage.

II.24.2.2 Agencija/Komisija mora poslati *obavijest* korisniku koordinatoru u kojoj ga obavještava o:

- (a) prekidu tijeka roka plaćanja; i
- (b) razlozima suspenzije.

Prekid tijeka roka plaćanja stupa na snagu na dan kada Agencija/Komisija pošalje *obavijest*.

II.24.2.3. Kada uvjeti za prekid tijeka roka plaćanja više nisu ispunjeni, prekid će se ukinuti te rok nastavlja teći.

Ako prekid tijeka roka plaćanja traje više od dva mjeseca, korisnik koordinator može Agenciji/Komisiji uputiti zahtjev ako će se prekid tijeka nastaviti.

Ako je tijek roka plaćanja prekinut zbog toga što tehnički izvještaji ili financijski izvještaji nisu u skladu s Ugovorom, a nije podnesen revidirani izvještaj ili zahtjev ili ako je revidirani izvještaj ili zahtjev podnesen, ali je odbijen, Agencija/Komisija može raskinuti Ugovor ili prekinuti sudjelovanje korisnika kako je to predviđeno člankom II.17.3.1. točkom (c) i smanjiti iznos bespovratnih sredstava kako je to predviđeno člankom II.25.4.

ČLANAK II.25. – IZRAČUN KONAČNOG IZNOSA BESPOVRATNIH SREDSTAVA

Konačni iznos bespovratnih sredstava ovisi o stupnju u kojem je *projekt* proveden u skladu s uvjetima Ugovora.

Agencija/Komisija izračunava konačni iznos bespovratnih sredstava u trenutku plaćanja preostalog iznosa. Izračun uključuje sljedeće korake:

Korak 1 – primjena stope nadoknade na prihvatljive troškove i dodavanje jediničnih, jednokratnih i paušalnih doprinosa

Korak 2 – ograničenje na *najviši iznos bespovratnih sredstava* koji se može dodijeliti

Korak 3 – smanjenje zbog pravila o zabrani ostvarivanja dobiti

Korak 4 – smanjenje zbog nepravilne provedbe ili povrede drugih obveza

II.25.1. Korak 1 – primjena stope nadoknade na prihvatljive troškove i dodavanje jediničnih, jednokratnih i paušalnih doprinosa

Ovaj korak primjenjuje se na sljedeći način:

- (a) ako se bespovratna sredstva daju, kako je to predviđeno člankom I.3.2. točkom (a), u obliku nadoknade prihvatljivih troškova, stopa nadoknade iz tog članka primjenjuje se na prihvatljive troškove *projekta* koje je Agencija/Komisija odobrila za odgovarajuće kategorije troškova, korisnika i povezanih subjekata;
- (b) ako se bespovratna sredstva daju, kako je to predviđeno člankom I.3.2. točkom (a) podtočkama (ii) do (v), u obliku nadoknade prihvatljivih jediničnih troškova, jednokratnih troškova ili paušalnih troškova, stopa nadoknade iz tog članka primjenjuje se na one prihvatljive troškove koje je Agencija/Komisija odobrila za odgovarajuće kategorije troškova, korisnika i povezanih subjekata.

Prihvaćeni iznos za volonterski rad za predmetne korisnike i povezane subjekte mora biti ograničen na manji od sljedećih iznosa:

- (i) iznos ukupnih izvora financiranja, kako je to navedeno u predviđenom proračunu iz Priloga III. i kako je to prihvatila Agencija/Komisija, pomnožen s 50 %; ili
 - (ii) iznos za volonterski rad naveden u završnom financijskom izvještaju;
- (c) ako se bespovratna sredstva daju, kako je to predviđeno člankom I.3.2. točkom (b), u obliku jediničnog doprinosa, jedinični doprinos iz tog članka množi se sa stvarnim brojem jedinica koji je Agencija/Komisija odobrila za korisnika i njegove povezane subjekte;
 - (d) ako se bespovratna sredstva daju, kako je to predviđeno člankom I.3.2. točkom (c), u obliku jednokratnog doprinosa, Agencija/Komisija primjenjuje jednokratni doprinos naveden u tom članku za korisnika i njegove povezane subjekte ako utvrdi da su odgovarajući zadaci ili dio *projekta* pravilno provedeni u skladu s Prilogom I.;
 - (e) ako se bespovratna sredstva daju, kako je to predviđeno člankom I.3.2. točkom (d), u obliku paušalnog doprinosa, paušalna stopa iz tog članka primjenjuje se na prihvatljive troškove ili doprinos koji je Agencija/Komisija odobrila za korisnika i njegove povezane subjekte.

Ako članak I.3.2. predviđa kombinaciju različitih oblika bespovratnih sredstava, dobiveni iznosi se zbrajaju.

II.25.2. Korak 2 – ograničavanje na najviši iznos bespovratnih sredstava

Ukupni iznos koji Agencija/Komisija plaća korisnicima ne smije ni u kojem slučaju prelaziti *najviši iznos bespovratnih sredstava* koji se može dodijeliti.

Ako je iznos dobiven nakon prvog koraka viši od tog najvišeg iznosa, konačni iznos bespovratnih sredstava ograničava se na najviši iznos koji se može dodijeliti.

Ako je volonterski rad prijavljen u sklopu izravnih prihvatljivih troškova, konačni iznos bespovratnih sredstava ograničen je na iznos ukupnih prihvatljivih troškova i doprinosa koje je Agencija/Komisija odobrila umanjen za iznos za volonterski rad koji je odobrila Agencija/Komisija.

II.25.3. Korak 3 – smanjenje zbog pravila o zabrani ostvarivanja dobiti

Bespovratna sredstva ne smiju donositi dobit korisniku ako u u Posebnim uvjetima nije predviđeno drukčije.

Dobit se izračunava na sljedeći način:

- (a) izračunava se višak ukupnih primitaka *projekta* u odnosu na ukupne prihvatljive troškove *projekta* na sljedeći način:

{ primici *projekta*

umanjuju se za

konsolidirane ukupne prihvatljive troškove i doprinose koje je odobrila Agencija/Komisija a koji odgovaraju iznosima utvrđenima u skladu s člankom II.25.1. }

Primici *projekta* izračunavaju se na sljedeći način:

{ prihod ostvaren *projektom* za korisnike i povezane subjekte osim neprofitnih organizacija uvećava se za iznos dobiven nakon prvog i drugog koraka }

kada je prihod ostvaren *projektom* konsolidirani prihod koji je utvrđen, ostvaren ili potvrđen za korisnike i njegove povezane subjekte, osim neprofitnih organizacija, na dan kada koordinator sastavi zahtjev za plaćanje preostalog iznosa.

Doprinosi u naravi i financijski doprinosi trećih strana ne smatraju se primicima.

- (b) Ako je iznos izračunat u skladu s točkom (a) pozitivan, taj se iznos odbija od iznosa izračunatog primjenom Koraka 1 i 2 razmjerno konačnoj stopi nadoknade stvarnih prihvatljivih troškova *projekta* koje je Agencija/Komisija odobrila za kategorije troškova iz članka I.3.2. točke (a) podtočke (i).

II.25.4. Korak 4 – smanjenje zbog nepravilne provedbe ili povrede drugih obveza

Agencija/Komisija može smanjiti *najviši iznos bespovratnih sredstava* koji se može dodijeliti ako *projekt* nije pravilno proveden kako je to opisano u Prilogu II. (tj. ako nije proveden ili ako je proveden loše, djelomično ili sa zakašnjenjem) ili ako je prekršena neka druga obveza iz Ugovora.

Iznos smanjenja bit će razmjeran stupnju u kojem je *projekt* nepravilno proveden ili težini povrede obveza.

Prije nego što smanji iznos bespovratnih sredstava, osim u slučaju smanjenja zbog nepoštivanja pravila o 2 % iz članka II.19.2. točke (a) podtočke (iii), Agencija/Komisija mora poslati *službenu obavijest* korisniku koordinatoru u kojoj:

- (a) obavještava koordinatora o sljedećem:
 - (i) svojoj namjeri da smanji *najviši iznos bespovratnih sredstava*;
 - (ii) iznosu za koji namjerava smanjiti bespovratna sredstva;
 - (iii) razlozima smanjenja; i
- (b) poziva koordinatora da dostavi primjedbe u roku od 30 kalendarskih dana od primitka službene obavijesti.

Ako Agencija/Komisija ne primi nikakve primjedbe ili ako odluči nastaviti sa smanjenjem unatoč primljenim primjedbama, poslat će *službenu obavijest* u kojoj će obavijestiti korisnika koordinatora o svojoj odluci.

U slučaju smanjenja iznosa bespovratnih sredstava, Agencija/Komisija mora izračunati smanjeni iznos bespovratnih sredstava tako što će odbiti iznos smanjenja (izračunat razmjerno nepropisnoj provedbi *projekta* ili težini povrede obveza) od *najvišeg iznosa bespovratnih sredstava*.

Konačni iznos bespovratnih sredstava odgovara nižem od sljedeća dva iznosa:

- (a) iznos dobiven primjenom koraka 1 do 3; ili
- (b) smanjeni iznos bespovratnih sredstava dobiven primjenom koraka 4.

ČLANAK II.26. – POVRAT

II.26.1. Povrat u vrijeme plaćanja preostalog iznosa

U slučaju plaćanja preostalog iznosa u obliku povrata, korisnik koordinator mora vratiti predmetni iznos Agenciji/Komisiji čak i ako nije bio krajnji primatelj potraživanog iznosa. Međutim, Agencija/Komisija zadržava pravo, prema potrebi, ostvariti povrat potraživanog iznosa izravno od krajnjeg primatelja.

II.26.2. Povrat nakon plaćanja preostalog iznosa

Ako je potrebno izvršiti povrat iznosa kako je to navedeno u člancima II.27.6., II.27.7. i II.27.8., korisnik na kojeg se odnose nalazi revizije ili OLAF-a mora Agenciji/Komisiji vratiti predmetni iznos. Ako se nalazi revizije ne odnose na nekog određenog korisnika (ili njegove povezane subjekte), korisnik koordinator mora vratiti predmetni iznos Agenciji/Komisiji čak i ako nije bio krajnji primatelj potraživanog iznosa.

Svaki korisnik odgovoran je za vraćanje iznosa koji je Agencija/Komisija neopravdano isplatila kao doprinos za troškove nastale njegovim povezanim subjektima.

II.26.3. Postupak povrata

Prije povrata Agencija/Komisija mora predmetnom korisniku poslati *službenu obavijest* u kojoj:

- (a) obavještava korisnika o svojoj namjeri da ostvari povrat neopravdano plaćenog iznosa;
- (b) navodi potraživani iznos i razloge za povrat; te
- (c) poziva korisnika da dostavi primjedbe u utvrđenom roku.

Ako ne primi nikakve primjedbe ili ako odluči nastaviti postupak povrata unatoč primljenim primjedbama, Agencija/Komisija može potvrditi povrat slanjem *službene obavijesti* korisniku koja sadržava obavijest o terećenju s uvjetima i rokom plaćanja.

Ako se plaćanje ne izvrši u roku kako je to navedeno u obavijesti o terećenju, Agencija/Komisija će ostvariti povrat potraživanog iznosa:

- (a) prijebom, bez prethodne suglasnosti korisnika, s iznosima koje korisniku duguje Komisija ili izvršna agencija (iz proračuna Unije ili Europske zajednice za atomsku energiju (Euratom)) ako takvi iznosi postoje („prijeb“);

U izvanrednim slučajevima, kada je to nužno kako bi se zaštitili financijski interesi Unije, Komisija može izvršiti prijeb prije datuma dospijea.

Protiv prijeba može se pokrenuti postupak pred Općim sudom Europske unije u skladu s člankom 263. TFEU-a;

- (b) naplatom financijskog jamstva ako je ono predviđeno u skladu s člankom I.4.9. („naplata financijskog jamstva“);
- (c) pozivanjem na solidarnu odgovornost korisnika za iznos u visini najvišeg doprinosa EU-a kako je to navedeno, za svakog korisnika posebno, u predviđenom proračunu (Prilog III. kako je posljednji put izmijenjen i dopunjen);
- (d) pokretanjem sudskog postupka predviđenog u članku II.18.2. ili u Posebnim uvjetima ili donošenjem izvršive odluke kako je to predviđeno člankom II.18.3.

II.26.4. Zatezne kamate

Ako se plaćanje ne izvrši u roku navedenom u obavijesti o terećenju, na iznos za povrat obračunavaju se zatezne kamate po stopi iz članka I.4.13. počevši od dana nakon datuma dospijea plaćanja navedenog u obavijesti o terećenju do (uključivo) dana kada Agencija/Komisija primi uplatu cijelog iznosa.

Svakim djelomičnim plaćanjem najprije se podmiruju naknade i zatezna kamata, a tek potom glavnica.

II.26.5. Bankovne naknade

Bankovne naknade nastale u vezi s povratom iznosa snosi korisnik pod uvjetom da se ne primjenjuje Direktiva 2007/64/EC.¹²

ČLANAK II.27. – PROVJERE, REVIZIJE I OCJENJIVANJE

II.27.1. Tehničke i financijske provjere, revizije, privremena i završna ocjenjivanja

Za vrijeme ili nakon provedbe *projekta* Agencija/Komisija može provesti tehničke i financijske provjere i revizije kako bi utvrdila provode li korisnici *projekt* na pravilan način te ispunjavaju li obveze iz Ugovora. Također može provjeriti zakonom propisane evidencije korisnika radi periodične procjene jednokratnih iznosa, jediničnih troškova ili paušalnih iznosa.

S informacijama i dokumentima dobivenima u okviru provjera ili revizija mora se postupati kao s povjerljivim informacijama i dokumentima.

Uz navedeno, Agencija/Komisija može provesti privremeno ili završno ocjenjivanje učinka *projekta* u odnosu na cilj predmetnog programa Unije.

Provjere, revizije ili ocjenjivanja koje provodi Agencija/Komisija može izravno provoditi osoblje same Agencije/Komisije ili neko drugo vanjsko tijelo koje je Agencija/Komisija ovlastila da u njezino ime provodi te postupke.

Agencija/Komisija može pokrenuti takve provjere, revizije ili ocjenjivanja za vrijeme provedbe Ugovora i tijekom razdoblja od pet godina počevši od dana plaćanja preostalog iznosa. Ako *najviši iznos bespovratnih sredstava* nije veći od 60,000 EUR, to razdoblje ograničeno je na tri godine.

Postupak provjere, revizije ili ocjenjivanja smatra se pokrenutim na dan primitka dopisa Agencije/Komisije u kojem se najavljuje takav postupak.

Ako se revizija provodi nad povezanim subjektom, predmetni korisnik mora o tome obavijestiti taj povezani subjekt.

II.27.2. Obveza čuvanja dokumentacije

Korisnici moraju čuvati sve izvorne dokumente, posebno računovodstvenu i poreznu dokumentaciju, na prikladnom nosaču podataka tijekom razdoblja od pet godina počevši od dana plaćanja preostalog iznosa, uključujući digitalizirane izvornike kada su ovlaštene za to prema odgovarajućem nacionalnom zakonodavstvu i u skladu s uvjetima koji su u njemu utvrđeni.

Ako *najviši iznos bespovratnih sredstava* nije veći od 60,000 EUR, razdoblje obveznog čuvanja dokumentacije ograničeno je na tri godine.

¹² Direktiva 2007/64/EC Europskog parlamenta i Vijeća od 13. studenoga 2007. o platnim uslugama na unutarnjem tržištu i o izmjeni direktiva 97/7/EZ, 2002/65/EZ, 2005/60/EZ i 2006/48/EZ te stavljanju izvan snage Direktive 97/5/EZ.

Razdoblja navedena u prvom i drugom podstavku produljuju se ako su u tijeku postupci revizije, žalbeni postupci, parnični postupci ili postupci naplate potraživanja koji se odnose na bespovratna sredstva, uključujući slučajeve iz članka II.27.7. U tim slučajevima korisnici moraju čuvati dokumentaciju do završetka tih revizija, žalbenih postupaka, parničnih postupaka ili postupaka naplate potraživanja.

II.27.3. Obveza pružanja informacija

U slučaju pokretanja provjere, revizije ili ocjenjivanja prije plaćanja preostalog iznosa, korisnik koordinator mora pružiti sve informacije, uključujući informacije u elektroničkom obliku, koje zatraži Agencija/Komisija ili neko drugo vanjsko tijelo koje je Agencija/Komisija ovlastila. Agencija/Komisija može, prema potrebi, zatražiti da korisnik izravno dostavi te informacije.

U slučaju pokretanja provjere ili revizije nakon plaćanja preostalog iznosa, informacije iz prethodnog podstavka obvezno dostavlja predmetni korisnik.

Ako predmetni korisnik ne ispuni obveze iz prvog i drugog podstavka, Agencija/Komisija može smatrati:

- (a) da su svi troškovi, koji nisu u dovoljnoj mjeri potkrijepljeni informacijama koje je korisnik pružio, neprihvatljivi;
- (b) da su svi jedinični, jednokratni ili paušalni doprinosi, koji nisu u dovoljnoj mjeri potkrijepljeni informacijama koje je korisnik pružio, neopravdani.

II.27.4. Posjeti na terenu

Tijekom posjeta na terenu korisnici moraju osoblju Agencije/Komisije ili vanjskom osoblju koje je Agencija/Komisija ovlastila osigurati pristup mjestima i prostorijama gdje se *projekt* provodi ili se provodio, kao i svim potrebnim informacijama, uključujući informacije u elektroničkom obliku.

Moraju se pobrinuti za to da informacije budu dostupne u vrijeme posjeta na licu mjesta i da se predaju u odgovarajućem formatu.

Ako predmetni korisnik odbije omogućiti pristup mjestima, prostorijama i informacijama kako je to predviđeno prvim i drugim podstavkom, Agencija/Komisija može smatrati:

- (a) da su svi troškovi, koji nisu u dovoljnoj mjeri potkrijepljeni informacijama koje je korisnik pružio, neprihvatljivi;
- (b) da su svi jedinični, jednokratni ili paušalni doprinosi, koji nisu u dovoljnoj mjeri potkrijepljeni informacijama koje je korisnik pružio, neopravdani.

II.27.5. Kontradiktorni postupci revizije

Na temelju nalaza iz revizije sastavlja se privremeni izvještaj („nacrt revizorskog izvještaja“). Agencija/Komisija ili njezin ovlaštenu zastupnik šalju taj izvještaj predmetnom korisniku, kojem se ostavlja rok za podnošenje primjedbi od 30 kalendarskih dana od primitka izvještaja. Završni izvještaj („završni revizorski izvještaj“) šalje se predmetnom korisniku u roku od 60 kalendarskog dana nakon isteka roka za podnošenje primjedbi.

II.27.6. Učinci nalaza revizije

Na temelju konačnih nalaza revizije, Agencija/Komisija može poduzeti mjere koje smatra potrebnima, uključujući povrat u vrijeme plaćanja preostalog iznosa ili nakon plaćanja preostalog iznosa, i to za cjelokupni iznos ili za dio iznosa koji je isplatila, kako je to predviđeno člankom II.26.

Ako konačni nalazi revizije budu dostupni tek nakon plaćanja preostalog iznosa, iznos za povrat odgovara razlici između revidiranog konačnog iznosa bespovratnih sredstava, koji se utvrđuje u skladu s člankom II.25, i ukupnog iznosa koji je na temelju Ugovora isplaćen korisnicima za provedbu *projekta*.

II.27.7. Ispravak sustavnih ili opetovanih nepravilnosti, prijevара ili povredа obveza

II.27.7.1. Agencija/Komisija može primijeniti nalaze revizije drugih bespovratnih sredstava i na bespovratna sredstva iz ovog Ugovora:

- (a) ako se utvrdi da je predmetni korisnik počinio sustavne ili opetovane *nepravilnosti, prijevare* ili teške *povrede obveza* vezano za druga bespovratna sredstva Unije ili Euratoma koja su tom korisniku dodijeljena pod sličnim uvjetima i ako te *nepravilnosti, prijevare* ili *povrede obveza* bitno utječu na ova bespovratna sredstva; i
- (b) pod uvjetom da se konačni nalazi revizije pošalju predmetnom korisniku putem *službene obavijesti*, zajedno s popisom bespovratnih sredstava na koje se nalazi odnose, u roku iz članka II.27.1.

Proširenje primjene nalaza može dovesti do:

- (a) odbijanja troškova kao neprihvatljivih;
- (b) smanjenja bespovratnih sredstava u skladu s člankom II.25.4.;
- (c) povrata neopravdano isplaćenih iznosa u skladu s člankom II.26.;
- (d) obustave plaćanja u skladu s člankom II.24.1.;
- (e) obustave provedbe *projekta* u skladu s člankom II.16.2;
- (f) raskida ili prekida u skladu s člankom II.17.3.

II.27.7.2. Agencija/Komisija mora predmetnom korisniku poslati *službenu obavijest* kojom ga obavještava o sustavnim ili opetovanim *nepravilnostima, prijevarama* ili *povredama obveza* i o svojoj namjeri da proširi primjeni nalaza revizije, zajedno s popisom bespovratnih sredstava na koje se nalazi odnose.

- (a) Ako se nalazi odnose na prihvatljivost troškova, postupak je sljedeći:

Korak 1 – *Službena obavijest* mora sadržavati:

- (i) poziv za dostavljanje primjedbi na popis bespovratnih sredstava na koje se nalazi odnose;
- (ii) zahtjev za dostavljanje financijskih izvještaja za sva relevantna bespovratna sredstva;

(iii) kad je to moguće, stopu ispravka za ekstrapolaciju koju je Agencija/Komisiju utvrdila za izračun iznosa koji se odbijaju zbog sustavnih ili opetovanih *nepravilnosti, prijevarena ili povreda obveza* ako predmetni korisnik:

- smatra da nije moguće ili izvedivo dostaviti revidirane financijske izvještaje; ili

- neće dostaviti revidirane financijske izvještaje.

Korak 2 – Predmetni korisnik može dostaviti primjedbe i revidirane financijske izvještaje ili predložiti valjano obrazloženu zamjensku metodu ispravka u roku od 60 kalendarskih dana od primitka *službene obavijesti*. Agencija/Komisija može u opravdanim slučajevima produljiti to razdoblje.

Korak 3 – Ako predmetni korisnik dostavi revidirane financijske izvještaje u kojima su nalazi uzeti u obzir, Agencija/Komisija će na temelju tih revidiranih izvještaja utvrditi iznos za ispravak.

Ako korisnik predloži zamjensku metodu ispravka i Agencija/Komisija prihvati njegov prijedlog, Agencija/Komisija mora predmetnom korisniku poslati *službenu obavijest* kojom ga obavještava:

(i) da prihvaća zamjensku metodu;

(ii) o revidiranim prihvatljivim troškovima koji su utvrđeni primjenom te metode.

U protivnom, Agencija/Komisija mora korisniku poslati *službenu obavijest* kojom ga obavještava:

(i) da ne prihvaća primjedbe ili predloženu zamjensku metodu;

(ii) o revidiranim prihvatljivim troškovima koji su utvrđeni primjenom metode ekstrapolacije o kojoj je prethodno obavijestila korisnika.

Ako se sustavne ili opetovane *nepravilnosti, prijevare ili povrede obveza* otkriju nakon plaćanja preostalog iznosa, iznos za povrat odgovara razlici između:

(i) revidiranog konačnog iznos bespovratnih sredstava utvrđenog u skladu s člankom II.25. na temelju revidiranih prihvatljivih troškova koje je korisnik prijavio i koje je Agencija/Komisija odobrila ili na temelju revidiranih prihvatljivih troškova nakon ekstrapolacije; i

(ii) ukupnog iznosa koji je korisnicima isplaćen za provedbu *projekta* na temelju Ugovora.

(b) Ako se nalazi odnose na nepravilnu provedbu ili povredu neke druge obveze, postupak je sljedeći:

Korak 1 – *Službena obavijest* mora sadržavati:

(i) poziv korisniku za dostavljanje primjedbi na popis bespovratnih sredstava na koje se nalazi odnose, i

(ii) paušalnu stopu ispravka koju Agencija/Komisija namjerava primijeniti na cjelokupni *najviši iznos bespovratnih sredstava* ili dio tog iznosa prema načelu proporcionalnosti.

Korak 2 – Predmetni korisnik može dostaviti primjedbe ili predložiti valjano obrazloženu zamjensku paušalnu stopu u roku od 60 kalendarskih dana od primitka *službene obavijesti*.

Korak 3 – Ako Agencija/Komisija prihvati zamjensku paušalnu stopu koju je korisnik predložio, mora korisniku poslati *službenu obavijest* kojom ga obavještava:

- (i) da prihvaća zamjensku stopu;
- (ii) o ispravljenom iznosu bespovratnih sredstava koji je utvrđen primjenom te stope.

U protivnom, Agencija/Komisija mora korisniku poslati *službenu obavijest* kojom ga obavještava:

- (i) da ne prihvaća primjedbe ili predloženu zamjensku paušalnu stopu;
- (ii) o ispravljenom iznosu bespovratnih sredstava koji je utvrđen primjenom paušalne stope o kojoj je prethodno obavijestila korisnika.

Ako se sustavne ili opetovane *nepravilnosti, prijevare ili povrede obveza* otkriju nakon plaćanja preostalog iznosa, iznos koji se vraća odgovara razlici između:

- (i) revidiranog konačnog iznosa bespovratnih sredstava nakon ispravka primjenom paušale stope; i
- (ii) ukupnog iznosa koji je korisnicima isplaćen za provedbu *projekta* na temelju Ugovora.

II.27.8. OLAF-ova prava

Europski ured za borbu protiv prijevara (OLAF) ima ista prava kao i Agencija/Komisija, posebno u pogledu prava pristupa, za potrebe provjera i istraga.

Na temelju Uredbe Vijeća (Euratom, EZ) br. 2185/96¹³ i Uredbe (EU, Euratom) br. 883/2013,¹⁴ OLAF također može provoditi provjere i inspekcije na terenu u skladu s postupcima koji su utvrđeni zakonodavstvom Unije s ciljem zaštite financijskih interesa Unije od *prijevara* i ostalih *nepravilnosti*.

Komisija može zatražiti povrat sredstava od korisnika na temelju OLAF-ovih nalaza, prema potrebi.

Nadalje, nalazi iz OLAF-ove istrage mogu dovesti do kaznenog progona prema nacionalnom pravu.

¹³ Uredba Vijeća (Euratom, EZ) br. 2185/96 od 11. studenoga 1996. o provjerama i inspekcijama na terenu koje provodi Komisija s ciljem zaštite financijskih interesa Europskih zajednica od prijevara i ostalih nepravilnosti.

¹⁴ Uredba (EU, Euratom) br. 883/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. rujna 2013. o istragama koje provodi Europski ured za borbu protiv prijevara (OLAF).

II.27.9 Prava Europskog revizorskog suda i Ureda europskog javnog tužitelja

Europski revizorski sud i Ured europskog javnog tužitelja osnovan Uredbom Vijeća (EU) 2017/1939¹⁵ („EPPO“) imaju ista prava kao i Agencija/Komisija, posebno u pogledu prava pristupa, za potrebe provjera i istraga.

¹⁵ Uredba Vijeća (EU) 2017/1939 od 12. listopada 2017. o provedbi pojačane suradnje u vezi s osnivanjem Ureda europskog javnog tužitelja